

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Дніпровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна**

Кафедра Облік і оподаткування

«ДО ЗАХИСТУ»

Завідувач кафедри
_____ /В. В. Бобиль/

«_____» _____ 20____ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Галузь знань **07 Управління та адміністрування**

Спеціальність **071 Облік і оподаткування**

Тема **Оптимізація обліку і аналізу фінансових результатів суб'єктів
малого підприємництва**

Theme **Optimizing the accounting and analysis of financial results in small
business subjects**

Керівник дипломної роботи

доц. _____ Д. Ю. Ляшко

Студентка групи БО1827

_____ К. В. Тюрє

Student

Tiuria Kateryna

Дніпро – 2020

Дніпровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна

Кафедра «Облік і оподаткування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ОПП «Облік і оподаткування»

З а т в е р д ж у ю:
Зав. кафедри

"__" _____ 20__ р.

З А В Д А Н Н Я
до випускної кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня «магістр» студентки групи БО1827
Тюрі Катерини Вячеславівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Оптимізація обліку і аналізу фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва»

затверджена наказом по університету від « 12 » листопада 2019 р. № 848-ст.

2. Термін подання студентом закінченої роботи 06 грудня 2020 р.

3. Вихідні дані до дипломної роботи Положення установи; Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма № 1) за 2016 – 2019 рр.; Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма № 2) за 2016 – 2019 рр.; Примітки до річної фінансової звітності (форма №5) за 2019 рік; Додаток до приміток до річної фінансової звітності (форма № 6) за 2019 рік

4. Зміст дипломної роботи (перелік підлеглих розробці питань)

Вступ

1 Теоретико-методологічні основи обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва

2 Організація і методика обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва

3 Удосконалення формування та аналізу результатів діяльності ТОВ «ВВ ПРОФІТ» та напрямки їх покращення

Висновки

Перелік посилань

Додатки

5. Перелік демонстраційного матеріалу 1) Структурно-логічна схема випускної роботи; 2) Форми бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва – юридичних осіб; 3) Класифікація первинних документів у бухгалтерському обліку; 4) Типова кореспонденція рахунків з обліку фінансового результату; 5) Основні показники дохідності ТОВ «ВВ ПРОФІТ» за 2018 – 2019 роки; 6) Структура прибутку від звичайної діяльності підприємства за 2017 – 2019 роки; 7) Розподіл прибутку ТОВ «ВВ ПРОФІТ»; 8) Ціна, обсяг та собівартість продукції у 2018 та 2019 роках; 9) Дані для аналізу рентабельності діяльності підприємства; 10) Динаміка рівнів показників рентабельності

6. КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Найменування етапів дипломної магістерської роботи	Термін виконання	Обсяг роботи, %
Вступ		
1 Теоретико-методологічні основи обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва		
1.1 Класика економічної науки про фінансові результати		
1.2 Нормативно-правове забезпечення обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємства		
1.3 Аналіз складових формувань фінансових результатів суб'єктів малого підприємства		
1.4 Техніко-економічна характеристика малого підприємства ТОВ «ВВ ПРОФІТ»		
Висновки до розділу 1	18.10.20р.	(30 %)
2 Організація і методика обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва		
2.1 Організація бухгалтерського обліку у суб'єктів малого підприємства		
2.2 Особливості первинного обліку та правила документообігу малого підприємства		
2.3 Облік фінансових результатів суб'єктів малого підприємства		
2.4 Використання інформаційних технологій для оптимізації обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємства		
Висновки до розділу 2	15.11.20р.	(60 %)
3 Удосконалення формування та аналізу результатів діяльності ТОВ «ВВ ПРОФІТ» та напрямки їх покращення		
3.1 Аналіз складових формувань фінансових результатів на підприємстві ТОВ «ВВ ПРОФІТ»		
3.2 Аналіз фінансової звітності малого підприємства		
3.3 Контроль дотримання фінансового законодавства в сфері малого підприємства		
3.4 Шляхи оптимізації обліку і аналізу фінансових результатів суб'єктів малого підприємства в умовах використання інформаційних технологій		
Висновки до розділу 3		
Висновки		
Перелік посилань		
Додатки	06.12.20р.	(100 %)

7. Дата видачі завдання « 01 » вересня 2020 р.

Студент _____

Керівник роботи _____

АНОТАЦІЯ

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань та додатків. Обсяг основного тексту – 126 сторінок, у тому числі 10 таблиці, 3 рисунків, крім того, вступ на 4 сторінках, висновки на 4 сторінках, перелік посилань з 96 джерел, 12 додатків.

У першому розділі розглянуто теоретико-методологічні основи обліку, фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва, зокрема, висвітлена класика економічної науки про фінансові результати, досліджено нормативно-правове забезпечення обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва, проаналізовано складові формувань фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва, оцінено техніко-економічну характеристику малого підприємства ТОВ «ВВ ПРОФІТ».

У другому розділі кваліфікаційної роботи розглянуті питання організації і методики обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва, оцінено: організацію бухгалтерського обліку, особливості первинного обліку, правил документообігу, обліку фінансових результатів, використання інформаційних технологій для оптимізації фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва.

У третьому розділі дипломної роботи проаналізовано виконано удосконалення формування та аналізу результатів діяльності ТОВ «ВВ ПРОФІТ» та напрямки їх покращення, проведено аналіз складових формувань фінансових результатів товариства, проведено аналіз фінансової звітності малого підприємства, розглянуто питання контролю дотримання фінансового законодавства в сфері малого підприємництва, виявлено шляхи оптимізації і аналізу фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва в умовах використання інформаційних технологій.

На основі отриманих результатів дослідження зроблено ґрунтовні висновки.

Ключові слова: власний капітал, позиковий капітал, організація обліку, рентабельність власного капіталу, оптимізація фінансових результатів.

ABSTRACT

The work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of references and appendices. The volume of the main text is 126 pages, including 10 tables, 3 figures, in addition, an introduction on 4 pages, conclusions on 4 pages, a list of references from 96 sources, 12 appendices.

In the first section the theoretical and methodological bases of accounting, financial results of small business entities are considered, in particular, the classics of economic science on financial results are covered, normative-legal maintenance of accounting of financial results of small business subjects is investigated, components of financial results of subjects are analyzed. small business, assessed the technical and economic characteristics of a small enterprise LLC "BB PROFIT".

The second section of the qualification work discusses the organization and methods of accounting for financial results of small businesses, evaluates: the organization of accounting, features of primary accounting, document management rules, accounting for financial results, the use of information technology to optimize financial results of small businesses.

In the third section of the thesis the improvement of formation and analysis of results of activity of LLC "BB PROFIT" and directions of their improvement are analyzed, the analysis of components of formations of financial results of the company is carried out, the analysis of financial statements of small enterprise is analyzed. ways to optimize and analyze the financial results of small businesses in the use of information technology.

Based on the results of the study, sound conclusions were made.

Key words: equity, loan capital, organization of accounting, return on equity, optimization of financial results.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА	
1.1 Класика економічної науки про фінансові результати	12
1.2 Нормативно-правове забезпечення обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємства	15
1.3 Аналіз складових формувань фінансових результатів суб'єктів малого підприємства.....	18
1.4 Техніко-економічна характеристика малого підприємства ТОВ «ВВ ПРОФІТ»	29
Висновки до розділу 1	32
2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА	
2.1 Організація бухгалтерського обліку у суб'єктів малого підприємства.....	34
2.2 Особливості первинного обліку та правила документообігу малого підприємства.....	44
2.3 Облік фінансових результатів суб'єктів малого підприємства.....	52
2.4 Використання інформаційних технологій для оптимізації обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємства.....	57
Висновки до розділу 2.....	63
3 УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІЗУ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВВ ПРОФІТ» ТА НАПРЯМКИ ЇХ ПОКРАЩЕННЯ	
3.1 Аналіз складових формувань фінансових результатів на підприємстві ТОВ «ВВ ПРОФІТ»	65
3.2 Аналіз фінансової звітності малого підприємства	70
3.3 Контроль дотримання фінансового законодавства в сфері малого підприємства.....	88

3.4 Шляхи оптимізації обліку і аналізу фінансових результатів суб'єктів малого підприємства в умовах використання інформаційних технологій	93
Висновки до розділу 3	99
ВИСНОВКИ.....	101
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	105
ДОДАТКИ	
Додаток А Методика аналізу рентабельності на малому підприємстві	115
Додаток Б Форми бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва – юридичних осіб	116
Додаток В Класифікація первинних документів у бухгалтерському обліку.....	117
Додаток Г Типова кореспонденція рахунків з обліку фінансового результату	118
Додаток Д Основні показники дохідності ТОВ «ВВ ПРОФІТ» за 2017 - 2019 роки	119
Додаток Ж Структура прибутку від звичайної діяльності підприємства за 2017 – 2019 роки	120
Додаток И Розподіл прибутку ТОВ «ВВ ПРОФІТ».....	121
Додаток К Ціна, обсяг та собівартість продукції у 2018 та 2019 роках.....	122
Додаток Л Дані для аналізу рентабельності діяльності підприємства.....	123
Додаток М Динаміка рівнів показників рентабельності	124
Додаток Н Баланс за 2016-2019 роки, тис. грн.	125
Додаток П Звіт про фінансові результати за 2016-2019 рр., тис. грн.....	126

ВСТУП

В умовах трансформаційних процесів, які відбуваються в Україні протягом останніх років, одним з головних завдань сьогодення є зростання і підвищення ефективності малого підприємництва на основі новітніх технологій і методів господарювання з залученням висококваліфікованих фахівців.

Процес переходу економіки України на ринкові відносини відбувається у складних умовах спаду виробництва та інформації, що негативно впливає на фінанси підприємств, спрямовує їх на вирішення сьогоденних завдань виживання, робить неможливим зміцнення фінансової бази на віддалену перспективу. А ринок на сьогоднішній день вимагає швидкого реагування на зміну виробничої ситуації, підтримку сталості фінансового стану.

Щоб вижити і працювати в такому середовищі керівники повинні бути кваліфікованими аналітиками, добре читати інформацію, надану бухгалтерським обліком, мати навички стратегічного планування, аналізу, вміти використовувати отриманий досвід для втілення обраної мети в житті.

Актуальність теми. Про актуальність обраної теми магістерської роботи свідчить складний фінансовий стан у всіх галузях економіки і значна кількість збиткових підприємств і організацій. Виходячи з цього, постає необхідність аналізу фінансових результатів.

Актуальність теми аналізу фінансових результатів можна пояснити ще й тим, що відповідно до чинного законодавства фінансовий облік передбачає обов'язкові процедури збору й обробки інформації, яка стосується перебігу процесів отримання доходу і визначенням фінансового результату, виявленням позитивних і негативних відхилень від поставлених цілей, передбачуваних планів та показників діяльності.

Ця інформація дозволяє своєчасно приймати рішення щодо недопущення негативних змін чи щодо їх нейтралізації. При правильній

організації вона стає найважливішим засобом матеріального стимулювання, зростання рентабельності і подальшого розвитку підприємства, соціального стану його працівників.

Дослідження проблеми фінансових результатів в період економічної кризи стає ще більш актуальним, оскільки від одержаного підприємством прибутку залежить рівень оплати праці працівників, динаміка надходження коштів до бюджетів різних рівнів, насиченість ринку відповідною продукцією в міру її потреби тощо.

Облік фінансових результатів є однією з важливих ділянок роботи фінансиста. Він формує інформацію щодо доходів і витрат підприємства за їх видами, передбачає нарахування і перерахування податків, які надходять у державний бюджет України.

Вказані нами причини обумовлюють актуальність теми дипломного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є розкриття змісту економічних понять фінансових результатів, їх формування в умовах ринкової економіки як з теоретичної, так і з практичної точки зору, дослідження методики аналізу фінансових результатів малого підприємства.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- опрацювати спеціальну економічну літературу про економічну суть фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва;
- визначити значення та модель аналізу фінансових результатів;
- дати визначення інформаційному забезпеченню досліджень;
- дати коротку характеристику підприємства ТОВ «ВВ ПРОФІТ»;
- з'ясувати особливості фінансової звітності підприємства, її природу, склад, порядок складання та подання;
- провести аналіз фінансових результатів та фінансового стану ТОВ «ВВ ПРОФІТ»;

- виявити актуальні проблеми формування фінансової звітності підприємства;
- визначити основні напрями удосконалення методики аналізу фінансової звітності підприємства;
- окреслити шляхи поліпшення управління діяльністю підприємства ТОВ «ВВ ПРОФІТ» та покращення її фінансових результатів;
- сформулювати висновки і пропозиції по дослідженню магістерської роботи.

Предмет і об’єкт дослідження. Предметом дослідження є питання удосконалення формування та аналізу результатів діяльності ТОВ «ВВ ПРОФІТ» та напрямки їх покращення.

Об’єкт дослідження – підприємство ТОВ «ВВ ПРОФІТ», яке знаходиться у місті Дніпро. Підприємство засноване 11 квітня 2011 року та займається торгівельною діяльністю.

Теоретичною і методологічною основою дослідження є чинне законодавство України, нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України. Протягом дослідження вивчались також сучасні теорії ринкової економіки, дослідження науковців, вчених з питань аналізу фінансових результатів. Були використані також статті журналів і газет та інша економічна література з обліку й аналізу.

Інформаційною базою дослідження є:

- законодавчо-нормативна база щодо формування та аналізу фінансової звітності підприємства;
- підручники;
- монографії;
- автореферати дисертаційних робіт;
- статті вітчизняних і зарубіжних учених з питань теорії та методології формування фінансової звітності та її аналізу, опубліковані в періодичних фахових виданнях і збірниках наукових праць;
- матеріали науково-практичних конференцій;

– відомості бухгалтерської і оперативної звітності, реєстри синтетичного й аналітичного обліку, які веде підприємство.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні подальшого розвитку методичних та організаційних положень формування інформаційної бази та аналізу фінансового стану підприємств.

Практична цінність роботи: отримані результати дослідження повинні забезпечити покращення достовірності та аналітичності інформації, що відображається у фінансовій звітності, підвищити ефективність фінансового управління підприємства.

Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Основний зміст викладено на ____ сторінках друкованого тексту.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Класика економічної науки про фінансові результати

Всі розуміють, що для життя нам потрібні такі необхідні речі, як їжа, одяг, взуття, житло. Все необхідне для їх виробництва є в природі. Щоб пристосувати достаток природи до своїх потреб, люди повинні працювати. Тому основою розвитку людського суспільства є виробництво.

Випуск продукції у сфері матеріального виробництва є загальним суспільним продуктом. За допомогою цього загального показника вимірюється результат суспільного виробництва у сфері нематеріального та матеріального виробництва. Основною формою є валовий внутрішній продукт – матеріальні та нематеріальні набори товарів чи послуг, які створюються в країні більшу частину часу на рік. На організаційному рівні – це фінансовий результат організації [33].

У різні віки людського розвитку різні теорії (твердження) стосуються інтерпретації заробітку. Тому, фінансовий результат позначається прибутком. Це економічна вигода, що є основою підприємницької діяльності. У сучасній економічній літературі сутність прибутку трактується по-різному.

Наприклад, британські економісти стверджують, що прибуток - це різниця між доходом від продажу товару та загальними альтернативними витратами, пов'язаними з його створенням. Вчений Л. Абалкін описує природу прибутку як надлишок від продажу товарів і послуг, а не як витрати на виробництво та продаж цих товарів. [29] У марксистській економічній літературі часів Карла Маркса визначення прибутку подавалось у вигляді змінної доданої вартості [14].

Загальний аналіз фінансових результатів підприємства за чинною системою сприйняття результатів в Україні згідно з Положеннями

(стандартами) національного бухгалтерського обліку передбачається вивчення та аналіз результатів основної, звичайної та операційної діяльності [35].

Давайте з'ясуємо. Основними видами діяльності є операції, пов'язані з реалізацією продукції. Це товари, роботи, послуги, що є основною метою організації та забезпечують великі прибутки. Згідно з наведеним вище визначенням, компанія має лише одну основну діяльність, її основну мету та найбільшу частку її прибутку [12].

Звичайною вважається будь-яка основна діяльність організації, а також операції, які надаються або впливають з її діяльності. Відповідно до термінології П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати", основних видів діяльності організації може бути багато, і вони поєднуються з термінами "звіт про фінансові результати" та "звичайна діяльність".

Операційна діяльність - основна діяльність організації, а також інша неінвестиційна або фінансова діяльність. Вона визначається за двома напрямками: основна операційна діяльність та інші види операційної діяльності. Слід зазначити, що інвестиційна діяльність - це придбання та продаж тих необоротних активів, а також фінансові інвестиції, які не є частиною еквівалентів. Фінансова діяльність визначається діяльністю, яка призводить до зміни розміру та складу власного та позикового капіталу організації [7].

Спеціальна подія - це подія або операція, яка суттєво відрізняється від звичайної діяльності організації і не очікується, що вона буде повторюватися періодично або в кожному наступному звітному періоді. Отже, особлива подія - це інцидент, який трапляється випадково і не відповідає характеру організації. Одна і та ж подія може бути унікальною для однієї компанії, а більш поширеною для іншої.

Вивчивши діяльність організації, враховуйте умови, які можуть виникнути під час визначення та аналізу фінансових результатів. Перший із цих умов - це дохід від продажу товарів, робіт та послуг. Це гроші, отримані

компаніями за товари, які вони продають або надають. Дохід від реалізації складається з суми, отриманої від реалізації основних товарів, товарів народного споживання, надлишків промислових відходів, вартості продукції, яка поставляється споживачеві з порушенням умов договору поставки. Так вважають економісти на чолі з С. В. Моцернеамом [13]. "Дохід від продажу" [35] представляє вартість продукції, що поставляється замовнику, незалежно від того, оплачуються ці товари чи ні. Виручка від продажів (в економічному плані) – це залежність від кількості виробленої та реалізованої продукції, якості та ціни. Окремий дохід виділяється від продажу вибулих активів, що включає кошти від продажу надлишкового обладнання та невикористаних транспортних засобів, інших основних фондів.

Вчені визначають поняття "дохід" по-різному, а саме:

- різниця між виручкою від реалізації продукції, робіт чи послуг та вартістю матеріалів для виробництва та реалізації цієї продукції. Матеріальні витрати при визначенні доходу включають витрати на матеріали, виробни, конструкції, паливо та енергію, що використовуються у процесі виробництва, а також амортизаційні відрахування, фонди соціального страхування та інші витрати.

- гроші або матеріальне майно, отримані від виробництва, торгівлі, посередницької або іншої діяльності (дохід) [13].

Відповідно до нормативної бази дохід - це збільшена економічна вигода у вигляді припливу активів або зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу [35]. Він був запроваджений у зв'язку зі змінами до чинного законодавства в 1999 році (перехідний період для орієнтації та практики міжнародних стандартів бухгалтерського обліку).

В енциклопедії підприємців, економістів, менеджерів, що редагується, деякі фінансові результати господарської діяльності вважаються прибутками або збитками. Більша частина прибутку отримується від продажу (реалізації) готової продукції, товарів, послуг. Крім того, компанія може продавати інші матеріальні активи та послуги допоміжних галузей та фермерських

господарств, а також отримувати доходи та збитки, що збільшують або зменшують величину прибутку від інвестицій та фінансової діяльності.

Отже, прибуток є фінансовим вираженням частини чистого доходу, що створюється організаціями та використовується державами та корпораціями для розвитку, виробництва та задоволення соціальних потреб членів команди [17], основного джерела доходу. На думку авторів, іншими словами, додаткова продукція, створена працівниками матеріального виробництва. Вони розраховують прибуток, як різницю між оптовими цінами організації (ціною виробника) та вартістю проданих товарів.

Поняття "збиток" в енциклопедії подається таким чином: матеріальні витрати виражаються в термінах або одиницях вартості, що негативно впливає на результат господарської діяльності. Облік частин фінансової звітності, балансів, інших документів, що характеризують ефективність ділових структур.

Втрати оцінюються різницею (надлишком) між витратами та доходами, за яких ці витрати понесені.

Отримання прибутку - кінцева мета будь-якого бізнесу. Прибутковість спонукає підприємців знаходити найкращу альтернативу використанню ресурсів. Отже, основна функція прибутку – стимулювання інновацій та пошук шляхів вдосконалення технологій.

1.2. Нормативно-правове забезпечення обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємства

Питання створення невеликої корпоративної системи фінансового обліку та звітності регулюється законодавством нашої країни, а саме Законом "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [55].

В даний час відбувається динамічний процес реструктуризації та розвитку вітчизняної системи бухгалтерського обліку, який тепер включає

підсистеми, згруповані за особливостями регуляторів, які визначають регулярність бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Згідно з положень Міжнародних стандартів фінансової звітності [56] та закону нашої країни "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" такі підсистеми бувають двох типів:

- Корпорації та юридичні особи незалежно від форми власності, враховуючи банк й інші прибуткові установи.
- Суб'єктам господарювання юридично дозволено складати прості рахунки доходів і витрат, зберігати рахунки й надавати фінансову звітність способом, який передбачений спрощеним законодавством про бухгалтерський облік та звітність.

Тому, далеким напрямком реорганізації системи бухгалтерського обліку є створення єдиних правил бухгалтерського обліку та фінансової звітності для всіх підрозділів. Винятком може бути організація, яка відповідно до обсягу економічної діяльності або публічності діяльності має право в простому процесі.

Українське законодавство "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" має два типи вимог щодо корпоративних відносин у галузі бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності:

- Контроль державного фінансового обліку та звітності;
- Організація та ведення рахунків в організації [55].

Державне положення про фінансовий облік та звітність в нашій країні спрямовані на розробку єдиних правил бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх організацій, гарантують та захищають інтереси користувачів, а також покращують звітність. Бухгалтерський облік та фінанси, регулюють процес бухгалтерського обліку, в якому організація перебуває в компетенції власника або уповноваженого юридичного органу чи посадової особи й їх супровідні документи.

Незалежні компанії мають:

- Встановити корпоративну облікову політику;

- Затвердити форму ведення бухгалтерського обліку, процедури та методи реєстрації та загальний звіт про інформацію в реєстрі з урахуванням особливостей діяльності та технології обробки бухгалтерської інформації;

- Встановити внутрішню систему бухгалтерського обліку, звітності та контролю господарських операцій, встановивши право групи працівників підписувати бухгалтерські документи;

- Затвердити правила ротації документів та технологію обробки даних бухгалтерського обліку, додаткові системи бухгалтерського обліку та його аналітичні реєстри.

За законом питання бухгалтерського контролю в малих організаціях формально визначається заявою про облікову політику [21].

Для забезпечення бухгалтерського обліку, компанія самостійно обирає форму організації:

- введення посади бухгалтера, як працівника підприємства або створення бухгалтерських служб (бухгалтерії) головним бухгалтером;

- використання послуг зареєстрованих професіоналів, як підприємців для ведення підприємницької діяльності. Але, не юридична особа.

- договірне ведення бухгалтерського обліку центральною бухгалтерською фірмою або конкретною компанією;

- незалежна бухгалтерія та звітність безпосередньо подається власником або керівником організації. Цю форму бухгалтерського обліку не можна використовувати в організації, що звітує.

Керівник організації зобов'язаний створити необхідні умови для належного ведення бухгалтерського обліку, щоб забезпечити суворе дотримання всіма підрозділами, службами та працівниками, що беруть участь у бухгалтерському обліку, законодавчих вимогах бухгалтера, порядку реєстрації та подання основних документів [57, с.115].

Головний бухгалтер або особа, відповідальна за корпоративний облік:

- забезпечення дотримання принципів бухгалтерського обліку, підготовка та подання фінансової звітності на регулярній основі.

- управління, контроль, відображення рахунків усіх господарських операцій;
- участь у наданні матеріалів, пов'язаних з нестачею та компенсацією збитків від нестачі, крадіжки та пошкодження корпоративного майна;
- створення умов для перевірки стану бухгалтерського обліку у філіях, представництвах філій та інших відокремлених структурних підрозділах організації.

Відповідальність за бухгалтерський облік господарських операцій, пов'язаних з ліквідацією підприємства, включаючи оцінку активів та пасивів підприємства та складання балансу, ліквідації та фінансової звітності, несе розрахункова комісія, яка підготовлена відповідно до Закону нашої країни [39, с.247].

1.3 Аналіз складових формувань фінансових результатів суб'єктів малого підприємства

Формування та розвиток вітчизняної ринкової економіки суттєво змінює як зовнішнє, так і внутрішнє середовище компаній різних організаційно-правових форм, зміст їх господарської діяльності. Важливим явищем є розвиток малого бізнесу, який впливає на всі сторони суспільного життя з гнучкістю та чутливістю до ринкових умов, сприйняттям технологічних інновацій, можливістю розширити діяльність відповідно до попиту на невеликі інвестиції, сприяє працевлаштуванню.

У світі малий бізнес забезпечує 30-75% валового внутрішнього продукту, а в нашій країні їх внесок становить до 20%. Водночас, велика їх кількість вже багато років є збитковою майже у всіх видах економічної діяльності [59]. У зв'язку з цим важливо вивчити причинно-наслідкові зв'язки, пов'язані з формуванням фінансових результатів малих підприємств нашої країни, їх оцінкою, прогнозуванням та забезпеченням позитивного результату – прибутку, що є одним із основних власних джерел фінансових

ресурсів, необхідних для забезпечення їх поточної діяльності та подальшого розвитку.

Збільшення прибутку підприємницьких структур суттєво впливає на швидкість економічного розвитку країни, її адміністративно-територіальних одиниць, зростання соціального багатства та підвищення рівня життя.

Теоретичні та практичні аспекти малого бізнесу обговорюються в працях багатьох вітчизняних економістів: О. Арєф'євої; М. Білик; І. Бланка; Л. Буряк; З. Варналія; Б. Валуєва; О. Данилова; М. Дем'яненка; Н. Герасимчук; І. Запатріна; О. Орлов; А. Поддерогін; П. Каблук; А. Соколовська; В. Сизоненко; В. Федосов; І. Чугунов та інші [46, с. 87]. У науковій літературі питання аналізу фінансових результатів досліджували Єфімова О.В.; Сайфулін А.Д.; Русак Н.А.; Павловська О.В.; Цал-Цалко Ю. С.; Іванієнко В.В. та інші.

Методологічні аспекти аналізу фінансової звітності компанії досліджені в працях М.І. Баканової, К.В. Ізмайлова, В. В. Ковальова, А.Д. Шеремета, В. М. Шелудько та інших вчених. Однак особливості аналізу рахунків малого бізнесу вивчені недостатньо [58]. В результаті проведених досліджень було встановлено, що ці роботи суттєво сприяли розробці теоретичних та методологічних основ малого бізнесу, їх фінансовій підтримці держави, оподаткуванню, фінансовому плануванню, проте процес аналізу та оцінки малого бізнесу був недостатньо вивчений.

Для оптимізації діяльності малого бізнесу в мінливих зовнішніх умовах господарської діяльності особливе значення надається теоретичним дослідженням побудови методології проведення комплексного аналізу фінансової звітності малих підприємств - юридичних осіб, що обґрунтовують адекватність обраного напрямку досліджень.

Удосконалення методології аналізу фінансових результатів малих підприємств здійснюється на основі вивчення інформаційної бази аналізу фінансових результатів малих підприємств.

В умовах ринкової економіки діяльність суб'єктів господарювання спрямована на досягнення якомога більшої економічної вигоди, що відображається на фінансових результатах. Останнє відображає всі аспекти діяльності компанії - рівень її технології та організації виробництва, ефективність системи управління, контроль витрат [26]. Фінансовий результат компанії, який має форму прибутку чи збитку, відображає ефективність його ділової, фінансової, інвестиційної діяльності та є головним мірилом стратегії компанії. За їх позитивного значення фінансові результати є джерелом платежів до бюджету, а також розширенням відтворенням виробництва.

У рамках фінансового управління компаніями забезпечення позитивного фінансового результату (прибутку) є однією з ключових позицій. Тому він завжди був і залишатиметься предметом постійних досліджень. Останнім часом обсяг цих досліджень зріс через втрати великої кількості компаній через необхідність пошуку резервів для збільшення прибутковості компаній.

Представників різних економічних шкіл завжди цікавив економічний характер прибутку (в яких умовах він виникає, які відносини він виражає, яке майно потребує) [4].

Визначення сутності та значення фінансових результатів нерозривно пов'язане з вивченням різних економічних шкіл. Адекватна оцінка формування прибутку компанії є результатом оптимального вибору методологічного підходу до її реалізації.

В даний час існують різні рекомендації щодо аналізу прибутку компанії. Кожен автор має свою точку зору на це питання, тому різні техніки мають свої специфічні елементи. Ми намагались узагальнити різні підходи до аналізу фінансових результатів компанії. Так, у Правилах процедури аналізу фінансового стану компанії, затверджених Міністерством фінансів України та Фондом державного майна України, оцінка фінансових

результатів діяльності компанії ґрунтується на структурному та факторному аналізі прибутку компанії [60].

Відповідно до методики, розробленої Шереметом А.Д.; Сайфуліним Р.С.; Негашевим Є.В.; Маркоряном Є.А.; Герасименко Г.П.; Грищенко О.В. аналіз фінансових результатів компанії є першим етапом будь-якої оцінки компанії на основі вивчення абсолютних показників, що безпосередньо впливають на фінансові результати компанії [61].

Автори Ковальов В.В., Волков О.Н. та Мец В.О. пропонують включати оцінку фінансових результатів компанії як в явний аналіз, так і в детальний аналіз фінансового стану [62].

Для швидкого аналізу величина прибутку оцінюється на основі дослідження прибутковості в динаміці. Ми детальніше аналізуємо виробничу діяльність компанії та тенденції зміни показників прибутковості. Методи оцінки фінансових результатів розроблені Балабановим І.Т., Каліною А.В., Конєвою М.І., Ященко В.А. на основі аналізу прибутковості (рентабельності), що включає обчислення відносної та абсолютної рентабельності [63].

Аналіз фінансових результатів за методикою Савицької Г.В., Ковальнової А.М., Бердникової Т.Б., Артеменко В.Г., Белендери М.В. та Лахтіонової Л.А. на основі оцінки ефективності використання капіталу, яка передбачає [64, 65]:

- аналіз абсолютних та відносних показників рентабельності;
- факторний аналіз;
- вивчення дорожньої та підприємницької діяльності.

Автори Д.Р. Білик, Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю., Цал-Цалко Ю.С. [66, 67] наголошували, що аналіз прибутковості базується на:

- дослідженні формування прибутку компанії;
- факторному аналізі прибутку компанії;

- розрахунку відносних показників рентабельності та вивчення їх у динаміці.

Відповідно до підходу Савчука В.П. [68], аналіз фінансових результатів компанії повинен базуватися на:

- виявленні абсолютних тенденцій прибутку на основі звіту про прибутки та збитки;
- аналізі експлуатаційних витрат;
- розрахунку показників рентабельності та вивченні їх у динаміці та порівнянні з промисловими показниками;
- оцінці тенденцій доходів та відносного валового доходу.

Як бачимо, існує багато методів аналізу прибутку компанії, які здебільшого підкреслюють необхідність факторного аналізу прибутку [5, с. 46-49].

Фінансова звітність є необхідною та важливою складовою інформаційного забезпечення фінансового аналізу, фінансового планування та прогнозування, основним джерелом інформації при аналізі економічної діяльності компанії.

З її допомогою ви можете не тільки зробити висновок про минуле компанії, оцінити можливості розвитку та розробити заходи щодо підвищення ефективності її діяльності в майбутньому, оцінити ефективність фінансово-господарської діяльності в цілому, проаналізувати механізми власного капіталу та прибутку, що важливо для акціонерів. потенційні інвестори та партнери [69]. Усі компанії повинні складати фінансову звітність на основі даних бухгалтерського обліку відповідно до статті 11 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні".

До складу фінансової звітності підприємств (крім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів малого підприємництва, визнаних такими відповідно до чинного законодавства) включаються такі звіти: «Баланс» (форма №1), «Звіт про фінансові результати» (форма №2), «Звіт про рух грошових коштів»

(форма№3), «Звіт про власний капітал» (форма№4), «Примітки до річної фінансової звітності» (форма№5).

Для малих підприємств - юридичних осіб та представництв іноземних економічних суб'єктів національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (відповідно до статті 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні») надають скорочену фінансову звітність як частину балансу та фінансової звітності [52, с. 136].

Юридичні особи, що відповідають критеріям, визначеним пунктом 154.6 статті 154 Податкового кодексу України, зобов'язані складати та подавати до відповідних органів фінансову звітність, передбачену для суб'єктів малого підприємництва, один раз на рік. Норми Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. №39, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.03.2000 р. за №161/4382 (із змінами) [70], застосовуються:

- для складання Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва (форми №1-мта, 2-м): суб'єкти малого підприємництва - юридичні особи, які визнані такими згідно із законодавством, крім трастових компаній, страхових компаній, банків, ломбардів, інших фінансових та небанківських фінансових установ, суб'єктів господарювання, які обмінюють іноземну валюту, є виробниками та імпортерами акцизних товарів та бізнесу суб'єкти правового фонду, частка вкладів яких належить юридичним особам - засновникам та учасникам цих суб'єктів, які не є малими компаніями, перевищує 25%; представництво іноземних суб'єктів господарювання;

- для складання Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва (форми № 1-мста, 2-мс): малі підприємства - юридичні особи, які відповідають критеріям пункту 154.6 статті 154 розділу III Податкового кодексу України та мають право використовувати спрощений облік доходів і витрат.

Таким чином, малі підприємства - юридичні особи, які відповідають критеріям пункту 154.6 статті 154 Податкового кодексу України, повинні один раз на рік складати та подавати до відповідних органів фінансову звітність для малих підприємств (форми № 1-мста, 2 мс). Суб'єкти малого підприємництва - юридичні особи, які не відповідають критеріям пункту 154.6 статті 154 Податкового кодексу України, повинні складати та подавати до відповідних органів фінансову звітність для малого бізнесу (форми № 1-мта, 2-м) цього кварталу [71].

Таким чином, інформаційною основою для аналізу фінансових результатів є насамперед дані фінансової звітності.

Фінансова звітність малих підприємств подається у двох формах - форма №1 "Баланс" та форма №2 "Звіт про фінансові операції", складання яких регламентується Положенням (стандартом) про бухгалтерський облік 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва" (П(С)БО 25).

Основною відмінністю цих форм звітності від загальноприйнятих є зменшення кількості та консолідація статей балансу (при збереженні нумерації рядків) та спеціальна побудова "Звіту про фінансові результати".

Ці відмінності виправдовують використання спрощеного плану рахунків для малого бізнесу та спрощених форм бухгалтерського обліку. Це означає, що специфіка інформаційної бази вимагає змін у загальній методології аналізу фінансових показників малого бізнесу.

Найскладнішим кроком, який має найбільші відмінності від загальноприйнятої методології, є аналіз фінансових результатів, що включає аналіз доходів, витрат, прибутку та рентабельності суб'єкта малого підприємництва. Фінансові результати будь-якої комерційної компанії - це, по-перше, дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг і, по-друге, прибуток (збиток) в результаті порівняння доходів та операційних витрат.

Отже, аналіз результатів бізнесу доцільно починати з аналізу доходів від різних видів діяльності суб'єкта малого підприємництва. Джерелом інформації для аналізу є дані форми 2-м "Звіт про фінансові результати".

Далі необхідно проаналізувати витрати, що відшкодовуються отриманими доходами. Слід зазначити, що внаслідок застосування спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку суб'єктами малого підприємництва з 2010 року форма №2 отримала ще більш спрощену форму, тому провести аналіз стало важче. Це пов'язано з тим, що тепер операційні витрати, які до цього відображалися по елементах, тепер виключені з форми.

Але для проведення аналізу можна брати довідку у бухгалтера із зазначеними сумами цих статей. Дані рядку 080, відображають зміну залишків незавершеного виробництва готової продукції у звітному періоді, представляють найбільшу складність для бухгалтера при заповненні форми 2. Слід зазначити, що торговельні підприємства, на відміну від виробничих підприємств та підприємств в сфері послуг, не заповнюють рядок 080 і не включають собівартість реалізованих товарів до складу матеріальних витрат (р. 090), а відображають її у описуваному рядку 140 [69].

Тому для цілей аналізу дані рядку 140 «Собівартість реалізованих товарів» можна прирівняти до матеріальних витрат торгового підприємства. Залежності від обраної системи оподаткування, мале підприємство заповнює або рядок 170 «Податок на прибуток» при загальній системі оподаткування, або описуваний рядок 131 із зазначенням конкретного виду податку (спрощена система оподаткування).

Підприємства, що перебувають на спрощеній системі оподаткування (єдиний податок, фіксований сільгосподаток), у рядку 131 відображають суму податку «у тому числі», тобто сума податку повинна бути включена в загальний показник рядку 130 «Інші операційні витрати». При цьому показник рядку 131 не бере участь у розрахунку прибутку (збитку) звітного періоду (довідковий рядок). З метою аналізу витрат сума в рядку 131 «Єдиний податок» може не тільки аналізуватися самостійно, але і брати

участь у горизонтальному аналізі. При вертикальному аналізі, необхідно дану суму відняти зі складу інших операційних витрат [51, с. 201]. Як економічна категорія, прибуток характеризує фінансові результати господарської діяльності підприємства. Прибуток є показником, що найповніше відображає ефективність виробництва, обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. На відміну від стандартної форми «Звіту про фінансові результати», де можна виокремити, як мінімум, п'ять видів прибутку (валовий, операційний, прибуток від звичайної діяльності до і після оподаткування, чистий прибуток), у скороченій формі 2 визначається тільки чистий прибуток як різниця між загальною величиною доходів і загальною сумою витрат (р. 190, форма 2).

Якщо значення від'ємне, у цьому рядку звітності слід повідомляти про збитки. Рентабельність, на відміну від абсолютної величини прибутку, є відносним показником, який також вказує на ефективність діяльності компанії.

Найважливішими показниками для фінансового аналізу є розрахунок співвідношення між чистим доходом і продажом, активами, капіталом і витратами (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Методика аналізу рентабельності на малому підприємстві

№ з/п	Найменування показника	Економічний зміст розрахунку	Розрахунок показника	Характеристика показника
1	Рентабельність сукупного капіталу	Чистий прибуток/усього джерел засобів	р. 150, форма №2 / р. 640, форма №1	Характеризує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для отримання прибутку
2	Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток/власний капітал	р. 150, форма №2 / р. 380, форма №1	Характеризує, наскільки ефективно підприємство використовує власний капітал для отримання прибутку

Продовження таблиці 1.1

3	Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток/основні засоби	р. 150, форма №2 / р. 080, форма №1	Характеризує, наскільки ефективно підприємство використовує основні засоби для отримання прибутку
4	Рентабельність реалізованої продукції	Чистий прибуток/виручка від реалізації	р. 150, форма №2 / р. 030, форма №2	Характеризує, ефективність виробничої діяльності підприємства, показує наскільки гривень прибутку припадає на 1 гривню виручки від реалізації
5	Рентабельність доходів	Чистий прибуток/усього доходів	р. 150, форма №2 / р. 070, форма №2	Показує загальну ефективність діяльності підприємства, а також ефективність політики ціноутворення всіх видів доходів
6	Рентабельність діяльності	Чистий прибуток/усього витрат	р. 150, форма №2 / р. 120, форма №2	Показує скільки гривень чистого прибутку припадає на 1 гривню всіх витрат

Джерело: [32, с.330]

Розраховані показники рентабельності слід порівнювати між собою та із середніми галузевими показниками за видами економічної діяльності. Для більш чіткого оцінювання ви можете скласти графіки або діаграми, що ілюструють зміни продуктивності.

Для вдосконалення існуючої моделі комплексного аналізу фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва - юридичної особи ми пропонуємо проводити аналіз на таких етапах:

- вказівка на цільову функцію моделі обробки вхідної інформації. На цьому етапі призначається предмет дослідження та вивчаються особливості його діяльності, формуються мета та завдання комплексного аналізу фінансової звітності, вивчається представлена інформаційна база та її часові

затримки, набір напрямків для аналізу фінансово-господарської діяльності компаній, форма подання остаточної (джерельної) інформації та пропозицій щодо заходів, що забезпечують досягнення мети всебічного аналізу показників, відображених у фінансовій звітності невеликої компанії;

- обґрунтування процедур та первинної обробки інформації, їх узагальнення. Таким чином, здійснюється класифікація джерел інформації та створення сукупності фінансових показників як форм узагальнення даних про зібрані джерела інформації, вибір форм обробки вхідної інформації за певним набором показників виправданий;

- вибір необхідного методу обробки вхідної інформації за напрямками досліджень, визначення структури та процедури створення вихідної інформації, всебічний аналіз фінансової звітності невеликої компанії;

- інтерпретація результатів аналітичної обробки фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва - юридичної особи. Таким чином, висновки щодо предмета дослідження на основі проведених розрахунків не тільки дає споживачам комплексний аналіз можливості отримати відповіді на їх запитання, але і служить основою для прогнозування змін в економічному потенціалі компанії;

- створення сценаріїв майбутньої тенденції фінансово-господарської діяльності невеликої компанії. Суть цього етапу полягає в прогнозуванні результатів предмета дослідження з урахуванням запропонованих заходів щодо підвищення ефективності досліджуваного.

Отже, занадто мало уваги приділяється вивченню проблеми вдосконалення методології аналізу фінансових результатів малих компаній - юридичних осіб [32, с. 334]. Запропоновані пропозиції спрямовані на вдосконалення методології всебічного аналізу фінансової звітності, посилення внутрішнього та зовнішнього контролю відповідності відображених у ній показників, пропонують можливість прогнозувати фінансово-господарську діяльність малого бізнесу та підвищити його ефективність.

1.4 Техніко-економічна характеристика малого підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю ТОВ "ВВ-ПРОФІТ" було створено 19 листопада 2001 року на основі загальної ділової спроможності та відповідно до чинного законодавства нашої країни. У своїй діяльності компанії регулюються чинним законодавством нашої країни [1, 2, 3].

Метою компанії є купівля та продаж продукції, а саме різноманітних будівельних матеріалів, реалізація соціальних та економічних інтересів засновника та робочої сили на основі прибутку компанії. Компанія реалізує продукцію за цінами і тарифами, які визначаються самостійно або на договірній основі.

Учасники товариства з обмеженою відповідальністю не несуть відповідальності за його зобов'язаннями і несуть ризик втрат, пов'язаних з діяльністю компанії, у вартості своїх депозитів. Активи товариства з обмеженою відповідальністю створюються за рахунок внесків учасників, отриманих доходів та інших законних джерел і належать їх учасникам на праві власності. Вищим керівним органом ТОВ «ВВ-ПРОФІТ» є засновник. Він відповідає за затвердження статуту компанії, внесення змін до нього, включаючи зміну його розміру, затвердження річних результатів діяльності компанії, порядок розподілу прибутку та визначення порядку покриття збитків, реорганізацію та ліквідацію філій та представництв, затвердження його діяльності, визначення загального економічного та соціального розвитку компанії, розгляд різних конфліктних ситуацій тощо. Рішення засновника є обов'язковими до виконання в усіх сферах діяльності компанії [50].

Виконавчим органом ТОВ «ВВ-ПРОФІТ» є директор. Він відповідає за виконання наказів засновника компанії, розробку та реалізацію цілей, політики та стратегій їх досягнення, а також за організацію та управління поточною діяльністю компанії, управління активами, найм та звільнення. Призначений директор має право представляти інтереси компанії в

державних органах, місцевих адміністраціях та інших організаціях без дозволу. Директор формує правління товариства, приймає рішення про діяльність товариства в межах та у порядку, встановлених установчими документами.

Компанія є юридичною особою з моменту державної реєстрації, має самостійний баланс, поточний та інші рахунки в банківських установах, печатку, товарний знак, торгову марку та іншу інформацію. Відповідно до чинного законодавства держава може створювати дочірні підприємства, філії та представництва на території нашої країни та за її межами.

Підприємство самостійно здійснює свою господарську діяльність за принципами повного господарського розрахунку, несе відповідальність за результати своєї господарської діяльності, крім невиконання зобов'язань перед партнерами за договорами, перед державним бюджетом та банками, відповідно до чинного законодавства. Він самостійно планує діяльність та визначає можливості для розвитку, виходячи з попиту на продукцію та потреби підтримувати промисловий та соціальний розвиток компанії, збільшуючи особисті доходи своїх працівників. У своїй діяльності компанія враховує зацікавленість споживача в його потребах у якості продукції.

Оперативний звіт здійснюється у визначеному порядку відповідно до законодавства нашої країни. Розрахунки з бюджетом та бюджетними організаціями здійснюються працівниками бухгалтерії відповідно до законодавчих документів.

Основними джерелами інформації для аналізу фінансових результатів компанії є документи фінансової звітності: форма №1 «Баланс», форма №2 «Звіт про фінансові результати», а також експерти ТОВ «ВВ-ПРОФІТ».

Слід зазначити, що збір інформації про діяльність компанії створює певні труднощі, оскільки фахівці, які не хочуть розголошувати конфіденційну інформацію, не бажають контактувати.

Компанія, яка перевіряється, регулярно проводить внутрішній аналіз фінансово-господарської діяльності, але результати та деякі вихідні дані

цього аналізу не розголошуються, оскільки керівництво ТОВ «ВВ-ПРОФІТ» класифікує ці дані як комерційну таємницю.

Підприємство використовує власні основні фонди. Ступінь використання обладнання становить 100%. Баланс представлений у Додатку А, фінансовий звіт - у Додатку В.

Робочі стосунки в колективі сповнені взаємоповаги, взаєморозуміння, тісних дружніх стосунків. Конфліктні ситуації трапляються дуже рідко і швидко вирішуються.

Керівництво компанії схиляється до стабільності кількості працівників. У зв'язку з цим компанія приділяє багато уваги своєчасній виплаті заробітної плати, мотивації, матеріального стимулювання, сприянню позитивному психологічному клімату в колективі. Премії розраховуються відповідно до суми отриманого прибутку.

Велика робота проводиться у галузі перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу, їх адаптації до нових умов управління та загальної інформатизації. У разі необхідності будь-який працівник директора може звернутися до фінансової або матеріальної допомоги.

ТОВ "ВВ-ПРОФІТ" займається оптовою торгівлею. Стабільність його роботи залежить від нормальної роботи багатьох промислових компаній, постачальник яких працює. Велика кількість конкуруючих брокерських фірм створює жорстку конкуренцію для цієї фірми і вимагає стабільності, надійності та підзвітності у відносинах з діловими партнерами. Адже добрі стосунки з партнерами, постачальниками та споживачами вважаються невидимим капіталом.

Компанія постачає будівельні та інші матеріали в Суми, сусідні міста та передмістя. Найважливішими його підрядниками є: ПП "Захід", ТОВ "Ліанда", ЗАТ "Центрспецпром", ПП "Флора", ВАТ "Львівпокізол" та багато інших підрядників. ПП "Захід" постачає покрівельний матеріал, рубімаст, ЗАТ "Центрспецпром" - будівельні суміші.

Економічні відносини між компаніями оформляються шляхом підписання контрактів, угод та листування. Основною проблемою ТОВ у відносинах з підрядниками є криза неплатежів та спад виробництва у різних галузях економіки. Але, незважаючи на всі труднощі, компанія користується великою репутацією серед партнерів, оскільки за роки свого існування вона довела, що може ефективно працювати, що є надійним діловим партнером.

Цей суб'єкт господарювання не займається зовнішньоекономічною діяльністю.

Висновки до розділу 1

Загальний аналіз фінансових результатів діяльності підприємств згідно з діючою в Україні системою визнання результатів за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку передбачає вивчення і аналіз результатів основної, звичайної і операційної діяльності, а також надзвичайних подій.

За нормативною базою доходи – це збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників). Таке значення цього терміну було впроваджене у зв'язку зі зміною чинного законодавства у 1999р.

Отже, прибуток – це грошовий вираз частини чистого доходу, який створюється на підприємствах і використовується державою і підприємствами для розвитку виробництва і забезпечення соціальних потреб членів колективу. Головним джерелом прибутку, на думку авторів, є додатковий продукт, що його створюють працівники сфери матеріального виробництва. Вони ж обчислюють прибуток як різницю між оптовою ціною підприємства (ціною виробника) та собівартістю реалізованої продукції.

Отримання прибутку – кінцева мета підприємницької діяльності. Очікування прибутку спонукає підприємця до пошуку найкращих варіантів

використання ресурсів. Звідси – головна функція прибутку: стимулювання нововведень, пошук шляхів удосконалення технології.

Далекосяжним напрямком перебудови системи бухгалтерського обліку є формування єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності для всіх суб'єктів. Винятком можуть бути підприємства, які за обсягами господарської діяльності або публічністю діяльності користуватимуться право на спрощений порядок.

Керівник підприємства зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, що мають відношення до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Фінансова звітність є необхідною і важливою складовою інформаційного забезпечення фінансового аналізу, фінансового планування та прогнозування, основним джерелом інформації при проведенні аналізу господарської діяльності суб'єкта господарювання.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Організація бухгалтерського обліку у суб'єктів малого підприємства

В останні роки в нашій країні відбувся процес активізації діяльності у сфері підприємництва. Створення активного ділового середовища сприяло розвитку малого бізнесу. Для вдосконалення управління та підвищення конкурентоспроможності малого бізнесу важливим є якість інформації, необхідної для прийняття раціональних управлінських рішень [18, с. 49]. Бухгалтерський облік як важливий елемент економічної системи забезпечує інформаційні потреби керівництва компанії. Зміни в бізнес-підходах, більші потреби в управлінні інформацією та постійні трансформації, що відбуваються в правовому регулюванні бухгалтерського та податкового обліку суб'єктів господарювання, вимагають перегляду підходів до організації їх бухгалтерського обліку.

Питання організації бухгалтерського обліку важливі для компаній будь-якої форми власності та розміру. Тому дослідженням теоретичних та практичних аспектів організації бухгалтерського обліку малого підприємництва присвячені праці багатьох вчених, серед них: Гоголь Т.А.; Городянська Л.; Кучер С.В.; Кузьома В.В.; Фабіанська В.Ю.

Одним із найважливіших напрямків розвитку малого бізнесу є організація бухгалтерського обліку. Що стосується терміну "організація бухгалтерії", то вчені трактують його по-різному, тому загальна позиція все ще не виправдана [45, с. 190]. Гоголь Т.А., який проводив дослідження на наукові думки, зазначає, що організація бухгалтерського обліку - це об'єднання окремих компонентів бухгалтерського обліку в цілісну систему з чітко визначеними характеристиками та логічною структурою її складових:

- суб'єкти організації бухгалтерського обліку;

- форми організації бухгалтерського обліку;
- технічні та інші засоби обліку;
- загальнонаукові та конкретні методи дослідження, які взаємодіють у встановленні послідовні фази часу. А послідовність є загальною на всіх фазах організації бухгалтерського обліку [72, с. 94].

Проаналізувавши зміст окресленої концепції в науковій та навчальній літературі, Фабіанський В.Ю. дійшов висновку, що організація бухгалтерського обліку - це комплекс заходів щодо налагодження та постійного вдосконалення системи бухгалтерського обліку на підприємстві відповідно до потреб його управління, розвиваючись з урахуванням специфіки діяльності компанії, а саме: форми власності, виду та обсягу діяльності [73, с. 220].

Вчені висловлюють дещо інший підхід. За їх словами, організація бухгалтерського обліку - процес створення та постійного вдосконалення роботи та бухгалтерських процесів, методологічне та методичне забезпечення бухгалтерії для надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації для прийняття управлінських рішень [74, с. 10].

На наш погляд, будь-яке тлумачення має право на існування. Зрештою, бухгалтерський облік розроблений з урахуванням інформаційних потреб користувачів та їх наглядової функції. Якщо говорити про особливості організації системи бухгалтерського обліку, то це залежить від наявності таких змін у малому бізнесі:

- вибір податкової системи (відповідно до законодавства компанії, незалежно від розміру та форми управління, вона може обрати як загальну податкову систему, так і спрощену систему);
- вибір форми організації бухгалтерського обліку (відповідно до законодавства існує чотири варіанти вибору суб'єктів бухгалтерського обліку, кожен з яких може вибрати власник);
- вибір системи бухгалтерського обліку (залежно від сфери діяльності та законодавчих вимог малий бізнес може вибирати загальні, спрощені та

прості форми бухгалтерського обліку і на цій основі складати загальну, спрощену або просту фінансову звітність);

- використання плану рахунків (мають право вибору загального та спрощеного плану рахунків, залежно від форми організації та обраної системи оподаткування);

- можливість ведення бухгалтерського обліку без використання плану рахунків та принципу подвійного запису (характерний для мікропідприємців) [75, 209].

Беручи до уваги думки вчених та власні дослідження, можна зробити висновок, що факторами, що впливають на організацію бухгалтерського обліку малого бізнесу, є:

1. Форми бухгалтерського обліку. Закон "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [55] передбачає самостійний вибір форми організації бухгалтерського обліку:

- введення посади бухгалтера в штат компанії або створення бухгалтерської служби, якою керує головний бухгалтер;

- користування послугами професійного бухгалтера, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;

- ведення бухгалтерських операцій на договірній основі централізованою бухгалтерською або аудиторською компанією;

- незалежний облік та звітність безпосередньо власником бізнесу або менеджером. Цю форму бухгалтерського обліку не можна застосовувати в компаніях, звітність яких повинна бути публічною та в бюджетних установах.

2. Використані форми бухгалтерських реєстрів - форми бухгалтерського обліку. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" передбачає, що підприємство самостійно обирає форму бухгалтерського обліку [55].

Форма бухгалтерського обліку суб'єкта малого підприємництва визначається складанням бухгалтерських реєстрів, способом і технологією ведення рахунків на них з урахуванням специфіки діяльності. Існують різні форми бухгалтерського обліку, про які ми згадаємо. Їх вибір залежить від того, які вимоги пред'являються до бухгалтерського обліку в системі управління бізнесом.

3. Вибір податкової системи відповідно до групи платників податків. Відповідно до норм Податкового кодексу України малий бізнес може використовувати два варіанти оподаткування: загальну та спрощену систему оподаткування [76].

Спрощена система оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності передбачає спеціальний механізм збору податків і зборів, який встановлює заміну окремих податків і зборів для сплати єдиного податку в порядку та на умовах, встановлених Податковим кодексом України, при спрощеному обліку та звітності.

Загальна система оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності має складну ділову систему з точки зору бухгалтерського обліку та звітності. Однак це дозволяє займатися будь-якою діяльністю, а інших спрощених систем оподаткування немає. Загальна система оподаткування складається із сукупності податків і зборів до бюджету, які обчислюються в порядку, встановленому законодавством України.

Наукові дослідження підтверджують переваги та недоліки цих податкових систем (табл. 2.1). Все це дає змогу висловити думку, що важливим фактором, що впливає на формування бухгалтерського обліку в малому бізнесі, є податкова система. У цьому випадку вибір форми бухгалтерського обліку залежить від розміру компанії та групи платників єдиного податку.

Таблиця 2.1 – Переваги та недоліки систем оподаткування СМП

Система оподаткування	Переваги	Недоліки
Загальна	<ul style="list-style-type: none"> – відсутність обмежень у видах діяльності та обсягу доходу і кількості працівників; – більш ширша можливість планування та оптимізації оподаткування (внаслідок впливу обсягу видатків на базу оподаткування); – розмір сплачуваного податку на прибуток прямо залежить від обсягу прибутку за звітний період. 	<ul style="list-style-type: none"> – складність адміністрування (більш суворі вимоги до ведення обліку та складання звітності); – досить високе податкове навантаження, особливо за наявності найманих працівників тощо.
Спрощена	<ul style="list-style-type: none"> – простота нарахування єдиного податку; спрощене ведення обліку і відносна простота заповнення звітності; – звільнення від сплати платником єдиного податку, низки податків і обов'язкових платежів; – витрати на оплату продукції платників єдиного податку – юридичних осіб можуть бути віднесені на витрати контрагентами-платниками податку на прибуток. 	<ul style="list-style-type: none"> – базою оподаткування є весь обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), без вирахування витрат підприємства.

Джерело: сформовано за [7, с. 133]

Нагадаємо, згідно зі стандартами Податкового кодексу України було визначено 4 групи платників єдиного податку [76]:

- перша група - фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих працівників, не здійснюють виключно роздрібну торгівлю товарами з магазинів на ринках або не здійснюють господарську діяльність з надання побутових послуг населенню та доходи яких протягом календарного року не перевищують 300000 гривень;

- друга група - фізичні особи-підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, включаючи домогосподарства, окремих платників податків або населення, виробництво або продаж товарів, діяльність у ресторанному господарстві за умови, що протягом календарного року вони відповідають набору таких критеріїв:

- не використовувати роботу працівників або кількість зайнятих ними людей не перевищує 10 осіб одночасно;

- розмір доходу не перевищує 1 500 000 гривень;

- третя група - фізичні особи-підприємці, які не використовують працю найманих працівників або кількість осіб, зайнятих у них, не обмежена та юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року розмір доходу не перевищує 5000000 гривень;

- четверта група - фермери, у яких частка сільськогосподарського товарного виробництва в попередньому податковому (звітному) році дорівнює або перевищує 70%.

Однак якщо перша та друга групи, безсумнівно, належать до малих підприємств, то на третю та четверту групи застосовуються обмеження щодо персоналу, згідно з Господарським кодексом України не більше 50 осіб [34].

Слід зазначити, що окремі платники податків першої-третьої групи (фізичні особи) ведуть облік відповідно до Податкового кодексу України, а єдині платники податків третьої та четвертої груп (юридичні особи) - дотримуються податкового та бухгалтерського законодавства.

Тому книгу доходів ведуть платники єдиного податку з першої та другої груп та платники єдиного податку з третьої групи (фізичні особи - підприємці), які не є платниками податку на додану вартість. У цій книзі підприємці відображають свої доходи щодня за результатами робочого дня. До доходу належать, зокрема, кошти, отримані на поточний рахунок платника податку або отримані готівкою, вартість безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг).

Фізичні платники податків третьої групи (фізичні особи-підприємці), які є платниками податку на додану вартість, ведуть Книгу доходів і витрат, яка щодня відображає отримані доходи та понесені витрати за результатами робочого дня [49, с. 224]. Книга конкретно містить інформацію про кошти, що надійшли на поточний рахунок платника податку або надійшли готівкою, фактично отримані товари (праця, послуги) та витрати, понесені безкоштовно, включаючи оплачені товари (працю, послуги), виплату заробітної плати, сплату одного соціального внеску тощо.

Форма та порядок затвердження цих книг затверджено наказом Міністерства фінансів України від 19 червня 2015 р. №579 "Затвердження форм книги доходів та книги доходів і витрат та процедур їх ведення".

Платники єдиного податку третьої групи (юридичні особи) та четвертої групи, які є малим бізнесом, мають право вибору певних форм бухгалтерського обліку [54, с. 81].

Для цього вони повинні застосовувати такі нормативні акти: Настанови щодо використання бухгалтерських реєстрів малими підприємствами, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 25.06.2003 р. № 422, Методичні рекомендації щодо використання реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 15 червня 2011 року.

Як уже зазначалося, малий бізнес може вибрати загальну систему оподаткування. У такому випадку вони повинні використовувати Інструкцію з використання бухгалтерських реєстрів, затверджену наказом Міністерства фінансів України №. 356 від 29.12.2000 р. та настанови, щодо використання реєстрів форм бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України №390 від 4 червня 2009 р.

Таким чином, малі підприємства в загальній системі оподаткування використовують загальну схему бухгалтерського обліку відповідно до Положення Мінфіну України № 291 і може використовувати: рахунки 8 та 9 класів одночасно; лише рахунки 9-го класу; тільки рахунки 8-го класу.

Малі підприємства можуть використовувати спрощений план рахунків у спрощеній системі оподаткування або вести облік без використання плану рахунків та подвійного ведення бухгалтерії [31].

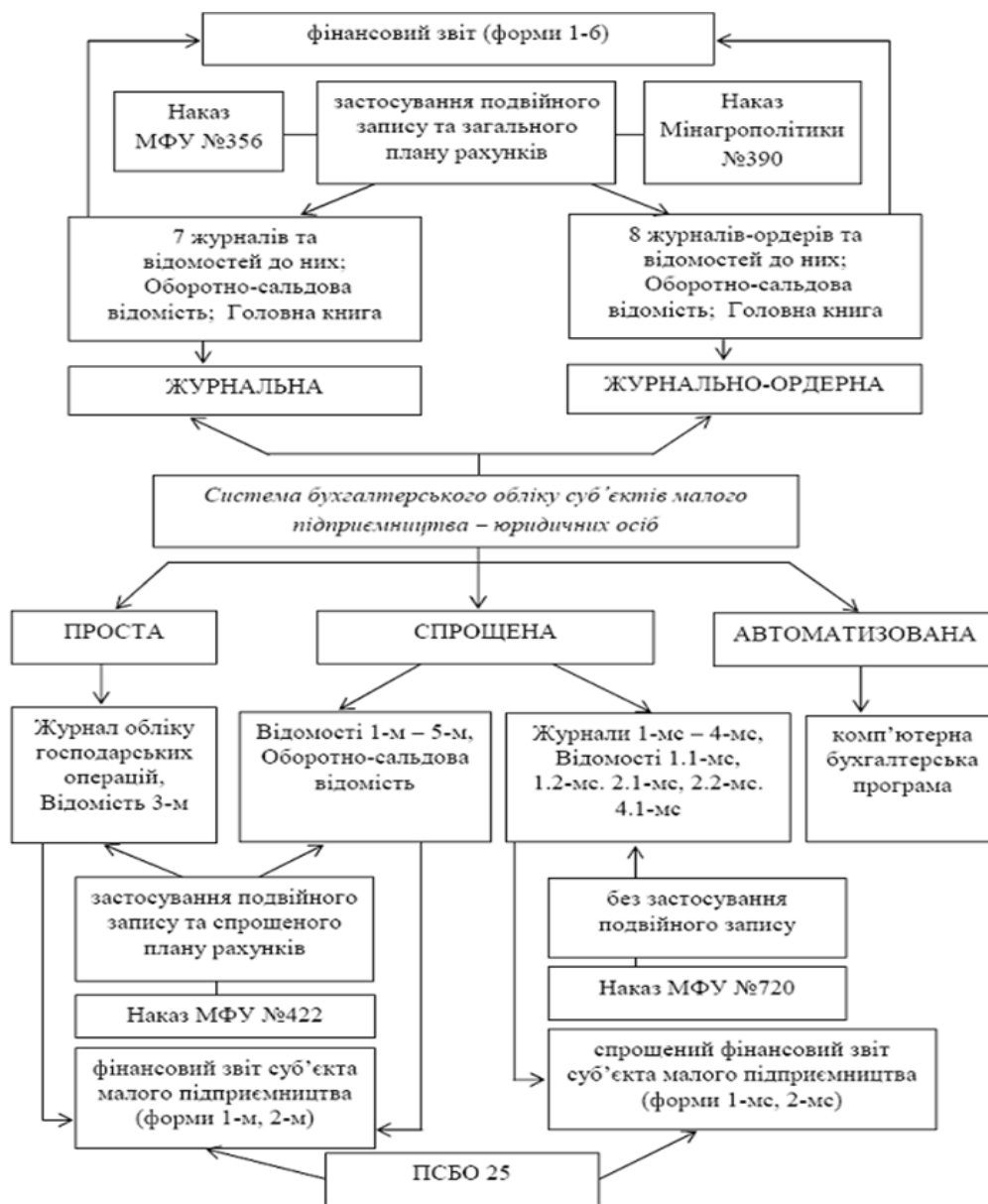
Тому юридичні особи малого бізнесу обирають одну з наступних форм бухгалтерського обліку (рис. 1):

- журнал або замовлення журналу;
- проста форма бухгалтерського обліку;
- спрощена форма бухгалтерського обліку;
- використання реєстрів відповідно до наказу № 422;
- використання реєстрів відповідно до наказу № 720 (без подвійного входу);
- автоматизована форма бухгалтерського обліку - комп'ютерна програма бухгалтерського обліку, що забезпечує створення бухгалтерських реєстрів.

Журнал бухгалтерського обліку або форма замовлення журналу дозволяє створювати інформацію в журналах та надавати їм інформацію на основі первинних документів після їх надходження в бухгалтерію або на основі місяця. Ця форма бухгалтерського обліку використовується, коли суб'єкт малого підприємництва здійснює складне виробництво і є дорогим, що відображає велику кількість господарських операцій та розрахунків (наприклад, у сільському господарстві).

У компаніях, де мало роботи і мало паперів, рекомендується використовувати прості форми бухгалтерського обліку. А, господарські операції звісно таки відображати за допомогою методу подвійної книги [40, с. 327].

Спрощена форма бухгалтерського обліку використовується, коли проста форма бухгалтерського обліку не може бути використана чи обрана суб'єктом малого бізнесу. Спрощена форма бухгалтерського обліку допомагає переглядати господарські операції у два способи: без чи з подвійним веденням бухгалтерії.

Джерело: Сформовано автором

Рисунок 2.1 – Форми бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва – юридичних осіб

Запровадження автоматичної форми ведення бухгалтерського обліку в процесі бухгалтерського обліку пов'язане з обміном інформації з паперів на

електронні, що мають юридичну силу згідно з положень про документальне забезпечення бухгалтерських записів, затверджених наказом Мінфіну України від 24 травня 1995 року.

Автоматична (комп'ютеризована) форма ведення бухгалтерського обліку базується на інтегрованому використанні високошвидкісних комп'ютерів, які забезпечують автоматизований процес збору, реєстрації та обробки облікової інформації, необхідної для контролю та управління. Однак, крім переваг автоматизованої системи бухгалтерського обліку на підприємстві, вона має ще кілька недоліків, серед яких: проблеми загальної організації бізнесу та бухгалтерського обліку; високі витрати на впровадження автоматизованої системи бухгалтерського обліку; відсутність досконалих навичок роботи з комп'ютером у бухгалтера компанії, а також інших працівників компанії; ненадійність комп'ютера (збій комп'ютера, збій програмного забезпечення, віруси, неправильне використання комп'ютерів можуть спричинити втрату цінної інформації) [78].

Як зазначає Л. Городянська, використання великого програмного забезпечення не завжди доречно. Для малого бізнесу буде нераціонально витрачати багато грошей на придбання та щомісячне обслуговування цих програм для обробки невеликої кількості господарських операцій [79, с. 19].

Тому можна стверджувати, що рівень організації бухгалтерського обліку залежить від ефективності всієї системи інтересів користувачів фінансової звітності та функціонування бухгалтерського обліку в компанії в цілому [80, с. 38].

Тому відмінності в організації бухгалтерського процесу на малому підприємстві мають залежність від особливості функціонування малого підприємства з точки зору регуляторної сфери та інформаційних вимог користувачів облікової інформації, а також від завдань бухгалтерського обліку.

2.2 Особливості первинного обліку та правила документообігу малого підприємства

Особливістю бухгалтерського обліку є суцільне та безперервне спостереження за всіма господарськими операціями, що здійснюються на підприємстві, в організації та установі. Для забезпечення такого спостереження за кожною господарською операцією оформляється відповідний документ.

Документ є письмовим доказом фактичного здійснення господарської операції або письмовим розпорядженням на право її здійснення. Отже, документ – це матеріальний об'єкт, який містить інформаційні дані, оформлений у визначеному порядку та має юридичну силу, тому в процесі підготовки інформації для управління надзвичайно важливою є організація незалежного документування господарських операцій і документообігу. Якщо на підприємстві не налагоджена чітка робота з документами, то, як наслідок, погіршується процес управління, оскільки він залежить, передусім, від якості та оперативності прийняття-передавання інформації, налагодження довідково-інформаційної служби, чіткої організації пошуку, зберігання й використання документів [19, с. 41].

Оформлення господарських операцій за допомогою документів називається документуванням, а сукупність бухгалтерських документів, якими оформляються господарські операції, називається документацією. Документування є важливим елементом бухгалтерського обліку, який забезпечує первинне спостереження за господарськими операціями і є обов'язковою умовою для відображення їх у бухгалтерському обліку.

Порядок документального оформлення господарських операцій і вимоги щодо складання документів регламентуються «Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку», що затверджено наказом Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. № 88 і зареєстроване у Міністерстві юстиції України 05 червня 1995 р. за №

168/704 (зі змінами та доповненнями), поточна редакція від 03.08.2018, підстава з0818-18 (далі – Положення № 88) [81]. Положення № 88 встановлює порядок створення, прийняття та відображення у бухгалтерському обліку, зберігання первинних документів, облікових регістрів, бухгалтерської та іншої звітності, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку.

Господарські операції, які відбуваються на підприємстві, відображаються у бухгалтерському обліку шляхом їхнього суцільного та безперервного документування, а записи в облікових регістрах проводяться на підставі первинних документів, створених відповідно до вимог Положення № 88.

Господарські операції – це факти підприємницької та іншої діяльності, що впливають на стан майна, капіталу, зобов'язань й фінансових результатів. Важливість правильного та своєчасного документування господарської діяльності підтверджується регулюванням деяких аспектів цього питання нормами законодавства.

Загальні вимоги до документа:

- документ видає уповноважений орган або особа відповідно до їхньої компетенції;
- документ повинен відповідати або, принаймні, не суперечити чинному законодавству і директивним вказівкам керівних органів;
- документ має бути об'єктивним, базуватися на фактах, містити чіткі, реальні вказівки або пропозиції;
- документ має бути складений за встановленою формою;
- документ має бути бездоганно відредагований і акуратно оформлений.

Усі первинні документи, облікові регістри й бухгалтерська, статистична, податкова та інша звітність повинна складатися українською мовою. Документи, що є підставою для записів у бухгалтерському обліку і

складені іноземною мовою, повинні мати впорядкований аутентичний переклад на зазначену мову.

Документування – це створення документа за допомогою різних методів, способів і засобів фіксування інформації на матеріальному носії. Процес документування охоплює дії щодо складання, узгодження, затвердження, оформлення, виготовлення та розмноження документів. Усі ці процеси регламентуються законодавчими актами, державними стандартами, єдиною державною системою діловодства, відомчими нормативними документами, а також нормативними або рекомендованими довідниками та посібниками.

Своєчасне та правильне документування господарських операцій забезпечує контроль за збереженням майна власника підприємства. Якістю первинних документів обумовлюється якість бухгалтерського обліку на підприємстві, тому кожна господарська операція, яка відбувається на підприємстві, повинна документально оформлятися, оскільки без підтвердження відповідним документом вона не може бути відображена в бухгалтерському обліку [44, с. 65].

Кожен бухгалтер у своїй роботі повинен керуватися правилом: «Немає документа – немає запису». Кожен документ має бути оформлений відповідно до встановлених вимог.

Неправильне складання документів (або їхня відсутність) – одна з головних причин виникнення конфліктів із фіскальною службою, контрагентами, працівниками. За відсутності в належний спосіб оформлених документів підприємство стикається з необхідністю доведення факту здійснення певних господарських операцій за допомогою інших наявних документів, що здебільшого виявляється складним завданням.

Первинні документи, що створені в електронному вигляді, застосовуються у бухгалтерському обліку за умови дотримання вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг.

Сутність документів та їхнє місце в господарській діяльності підприємства відображаються у їхній класифікації, вони розподіляються на групи за певними ознаками схожості й відмінності, кожна з яких має змістовне навантаження. Для організації ефективного оброблення великої кількості документів і особливостей їхнього складання бухгалтер повинен вміти їх класифікувати. Крім того, правильна класифікація документів є базою для раціональної організації бухгалтерського обліку на підприємстві.

Класифікація документів – це поділ їх на класи, групи за найзагальнішими ознаками подібності й відмінності. Класифікація сприяє швидкій орієнтації у різноманітті документів, підвищенню оперативності роботи апарату управління та відповідальності виконавців [20, с. 190].

Клас – це сукупність предметів, явищ, що мають спільні ознаки, однакові якості; розряд, підрозділ.

В управлінській діяльності підприємства використовують переважно текстові документи, інформація у яких зафіксована будь-яким письмовим способом: рукописним, машинописним, друкарським. Бухгалтерські документи на підприємстві можна класифікувати за багатьма ознаками (табл. 2.2).

Важливою серед документів облікового підрозділу підприємства є організаційно-розпорядча документація (далі – ОРД), яка забезпечує організацію роботи бухгалтерської служби (Положення про бухгалтерську службу, посадові інструкції посадових працівників, розпорядчий документ із облікової політики (наказ про облікову політику підприємства), графік документообігу, плани проведення інвентаризації тощо), а також правову основу господарських операцій (наказ або розпорядження, акти перевірок, протоколи засідання тощо).

Таблиця 2.2 – Класифікація первинних документів у бухгалтерському обліку

Класифікаційна ознака	Види доктів	Характеристика документів
За місцем складання	Внутрішні	Складаються на підприємстві на підставі здійснених ним операцій
	Зовнішні	Надходять на підприємство ззовні
За змістом господарських операцій	Грошові	Відображають наявність і рух грошових коштів
	Майнові	Відображають наявність і рух майна
За порядком складання	Розрахункові	Відображають розрахунки з іншими суб'єктами господарювання та державою
	Первинні	Складаються у момент здійснення господарської операції або після її закінчення
	Зведені	Складаються на підставі первинних шляхом групування й узагальнення їх показників
За призначенням	Розпорядчі	Містять розпорядження (наказ, завдання) на здійснення господарської операції
	Виконавчі	Підтверджують здійснення господарської операції
	Комбіновані	Поєднують ознаки попередніх різновидів За способом охоплення господарської операції
	Разові	Використовуються для оформлення та відображення операцій (ПКО, ВКО)
	Накопичувальні	Багаторазове оформлення і реєстрація операцій протягом визначеного часу
За технікою складання	Ручний	Заповнюються ручним способом
	Машинний	Виготовлені машинним способом
Відповідно до правил складання	Доброякісні	Відповідають законодавству, вимогам і положенням про документи та записи в бухгалтерському обліку
	Недоброякісні	Не відповідають вимогам і відображають здійснену операцію у спотвореному вигляді
За ступенем уніфікації	Уніфіковані	Передбачають наявність типових бланків, затверджених у встановленому порядку Бухгалтерського оформлення Розробляються на підприємстві та складаються без використання типових бланків

Важливими є також єдині документи, які призначені для реєстрації ряду господарських операцій на всіх підприємствах, незалежно від галузі народного господарства (готівкові та банківські документи, а також

документи про розрахунки з відповідальними особами тощо). Гармонізовані документи передбачають наявність відповідних форм [28].

Фінансова, податкова та статистична звітність компанії складається на бланках типових та спеціалізованих форм, затверджених постановою Міністерства фінансів України та Міністерства статистики України. У випадках, передбачених законодавством, бланками первинних документів можуть бути суворі форми звітності. Суворі форми звітності затверджуються відповідними державними органами та друкуються централізовано оптом на спеціальному папері із захисними компонентами. Усі форми суворої звітності підлягають нумерації, порядок застосування якої визначається державними органами.

Використання та процедура реєстрації руху суворих форм звітності, а також перелік комерційних операцій, що здійснюються за цими формами, викладені в конкретних правилах. Рішення з окремих питань, пов'язаних із використанням форм суворої звітності, входить до компетенції посадових осіб на рівні підприємства [27, с. 233].

На прохання регуляторних чи судових органів та їх контрагентів компанії зобов'язані робити за власний рахунок паперові копії цих документів.

Організація роботи з документами полягає у створенні умов, що забезпечують переміщення, пошук та зберігання документів у кабінеті: прийом документів, їх реєстрація, розподіл по підрозділах, контроль за виконанням, формуванням справ, довідково-дослідницькою роботою, підготовка документів до архівування та зберігання та використання.

Потік документів - це сукупність робіт зі створення, перевірки, обробки та зберігання документації з моменту її складання для передачі в архів.

Основне завдання документообігу - пришвидшити рух документів; чим швидше цей процес буде організований, тим ефективнішим він буде і користувачі зможуть отримувати своєчасну інформацію для прийняття рішень.

Організація обігу документів є частиною процесу організації бухгалтерського обліку і забезпечує:

- впорядкування руху первинних документів;
- оптимальна кількість відділів та виконавців, через які повинен надходити кожен первинний документ;
- визначення максимальної тривалості перебування документа в кожному підрозділі (для окремого виконавця);
- стабільність бухгалтерських послуг та збільшення продуктивної роботи бухгалтерів;
- прозорість руху та ефективність обробки документів та інформації, створеної на їх основі.

Раціональна організація документообігу повинна забезпечити мінімальний проміжок часу між операцією та отриманням звітної інформації для прийняття управлінських рішень. Крім того, документ визначає процедуру затвердження документів з метою забезпечення підзвітності та контролю за комерційними операціями [30].

Предметом документообігу є первинні документи, бухгалтерські записи, звітність, а також порядок їх складання, рух та відповідальність відповідальних осіб на кожному етапі документообігу.

Процес організації документообігу в компанії включає три етапи:

- дослідження руху інформації всередині структурних підрозділів підприємства в цілому в процесі його діяльності з метою створення господарських операцій, що підлягають документування;
- вибір уніфікованих форм документів, які будуть використовуватися для документування, та розробка власних форм документів;
- розробка та затвердження організаційно-розпорядчої документації (номенклатура справ, робочі інструкції щодо заповнення, обробки, зберігання первинних документів, графік документообігу, положення про бухгалтерську службу, навантаження на працівників бухгалтерії та працівників інших підрозділів, положення про архівну службу).

План документообігу - це затверджена процедура обробки інформаційних даних, зазначених у первинних документах.

Графік документообігу регламентує: умови підготовки, надання та обробки первинних документів; перелік первинних документів; умови їх просування та обробки; посадові особи, відповідальні за оформлення документів; порядок передачі документів на обробку; умови прийому документів до бухгалтерської служби від працівників інших підрозділів компанії [48, с. 149].

Кожна компанія самостійно розробляє графік потоку документів, щоб її розвиток включав усвідомлення особливостей компанії. Графік повинен враховувати організаційну структуру компанії, вид діяльності, кількість бухгалтерів, систему внутрішнього контролю. Розклад повинен бути інструкційним документом щодо поводження з працівниками документами компанії. Відповідальність за складання графіка документообігу покладається на головного бухгалтера компанії, який розробляє правила та технологію обробки бухгалтерської інформації, тоді графік затверджується керівником компанії у вигляді додатка до Положення про принципи бухгалтерського обліку.

Графік документообігу є обов'язковим для бухгалтерів та інших працівників, робота яких пов'язана з первинними документами. Він повинен конкретизувати процес систематичного контролю підготовки та строків подання первинних, зведених документів між відділами, передачі їх до бухгалтерії.

Графік складається у вигляді схеми та переліку робіт зі створення, контролю та обробки первинних документів. Зазвичай документи готуються оперативним персоналом компанії (скарбники, торговці, комірники, майстри тощо) або надходять ззовні через офіс із обов'язковою реєстрацією (рахунки-фактури, акти, листи, повідомлення тощо). Кожному виконавцю видається витяг із розпису документів, який містить перелік документів, пов'язаних з

функціональними обов'язками виконавця, граничний термін їх подання та перелік служб (підрозділів) підприємства, якому ці документи передаються.

Кожне підприємство (організація, установа) визначає напрямки та обсяги документообігу виходячи зі специфіки його господарської діяльності та структури управління.

2.3 Облік фінансових результатів суб'єктів малого підприємства

В умовах ринкових відносин в економіці нашої країни посилюється роль бухгалтерських змін, а саме її орієнтація на задоволення інформаційних потреб власника та інвесторів. Питання бухгалтерського обліку, його організації, створення показників звітності залишаються надзвичайно важливими для компаній різних форм власності, розмірів та видів діяльності. З них особливої уваги заслуговує малий бізнес в нашій країні, розвиток якого є частиною соціально-економічної політики держави. У ринковій економіці роль визначення фінансових результатів зростає, оскільки вони відображають усі аспекти діяльності компанії: ефективність управління та контролю, технологічний рівень та організацію виробництва.

Останніми роками проводиться активна законодавча та регуляторна робота щодо спрощення системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності для малого бізнесу. Однак нормативні документи щодо бухгалтерського обліку та фінансової звітності мають певні недоліки і потребують вдосконалення. Вони не враховують особливостей бухгалтерського обліку малого бізнесу [84].

Провідні науковці Білуха М.Т.; Бутинець Ф.Ф.; Валуєв Б.І.; Голов С.Ф.; Герасимович А.М.; Гуцайлюк З.В. зробили значний внесок у розробку та вдосконалення обліку та аналізу фінансових результатів в нашій країні.

На честь дослідження науковців слід зазначити, що методологія створення та обліку фінансових результатів на малому бізнесі потребує подальшого вдосконалення.

З метою ведення обліку суб'єктів малого підприємництва відповідно до наказу Мінфіну України від 19.04.2001 р. № 186. Він затвердив План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій суб'єктів малого підприємництва [82]. Відповідно до цього розпорядження малі підприємства застосовують скорочений план рахунків бухгалтерського обліку лише у тому випадку, якщо вони складають фінансову звітність у балансі та звіті про фінансові результати відповідно до вимог П (С) БО 25 "Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва" [83].

На всіх етапах розвитку бухгалтерського обліку визначення фінансового результату майже чітко визнавалося основною метою бухгалтерського обліку. У різні часи бухгалтери зосереджувались на прибутку та способі його обчислення. Результатом стало багато проблем з його визначенням, обліком та складанням звітності. Основною метою створення та подальшої діяльності кожного суб'єкта господарювання, незалежно від його виду діяльності чи форми власності, є досягнення кінцевого фінансового результату, тобто прибутку. Надійність фінансового результату лежить в основі принципів та норм бухгалтерського обліку, передбачених законодавством, включаючи концептуальну основу для складання та подання фінансової звітності, Міжнародних стандартів фінансової звітності, українського Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національні правила (стандарты) бухгалтерського обліку [90].

Фінансовий результат є визначальним критерієм економічної ефективності, він є центральною категорією в економіці кожного господарства, і тому економісти та бухгалтери завжди обговорювали цю концепцію.

Оскільки бухгалтерський облік відіграє важливу роль у прийнятті рішень, слід враховувати вимоги різних користувачів облікової інформації.

Порівняння бухгалтерських потреб зовнішніх та внутрішніх користувачів дозволяє виявити певні відмінності.

Основні відмінності у складі зовнішніх користувачів звітності для малого бізнесу, серед іншого, включають: обмежену кількість юридичних та фізичних осіб, які беруть участь у процесі інвестування в малий бізнес; обмежена участь цих компаній у міжнародній торгівлі [36, с. 49].

У малому бізнесі акцент робиться на внутрішньому використанні бухгалтерської інформації. Тому, система бухгалтерського обліку цих компаній повинна зосереджуватися насамперед на задоволенні внутрішніх потреб управління.

Рахунки 79 "Фінансові результати" та 44 "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)" використовуються для обліку фінансових результатів. Якщо рахунок 79 "Фінансові результати" номінальний і закритий на кінець звітного періоду (без залишку), то рахунок 44 "Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)" є пасивним і його залишок відображається в балансі (таблиця 2.3).

Фінансовий результат, знайдений на рахунку 79 "Фінансові результати", переноситься на рахунок 44 "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)", тоді як списаний на рахунок 79 "Фінансові результати" та зарахований на рахунок 44 "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)".

Фінансовий результат, знайдений на рахунку 79 "Фінансові результати", переноситься на рахунок 44 "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)", тоді як списаний на рахунок 79 "Фінансові результати" та зарахований на рахунок 44 "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)".

Таблиця 2.3 – Типова кореспонденція рахунків з обліку фінансового результату [91]

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Віднесено на результат операційної діяльності: собівартість реалізації	79	90
	- загальновиробничі витрати	79	91
	- адміністративні витрати	79	92
	- витрати на збут	79	93
	- інші витрати операційної діяльності	79	94
	- доходи від реалізації	70	79
	- інший операційний дохід	71	79
2	Відображено податок на прибуток, який підлягає сплаті до бюджету	79	98
3	Визначено: нерозподілений прибуток	79	44
	- непокритий збиток	44	79

На рахунку 44 "Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)" враховуються нерозподілений прибуток або непокриті збитки за поточний та попередні роки, а також за прибуток, використаний у поточному році. Кредит на рахунку відображає дохід і збільшення прибутку від усіх видів діяльності та дебетів - збитків й використання прибутку. Рахунки ведуться на субрахунках 441 "Нерозподілений прибуток", 442 "Непокриті збитки", 443 "Прибуток, використаний у звітному періоді" кумулятивно з початку року - до його розподілу та амортизації після закінчення звітного року [91].

Фінансовий результат підприємства виражається через зміну величини власного капіталу за звітний період. Здатність компанії забезпечити стабільне зростання власного капіталу можна оцінити за допомогою системи показників фінансових результатів.

Узагальнено найбільш важливі показники фінансових результатів діяльності підприємства представлені у формі № 2 річної та квартальної бухгалтерської звітності. До них належать:

– прибуток (збиток) від реалізації;

- прибуток (збиток) від фінансово-господарської діяльності;
- прибуток (збиток) звітного періоду;
- нерозподілений прибуток (збиток) звітного періоду.

Безпосередньо за даними форми № 2 можуть бути розраховані також показники фінансових результатів:

- прибуток (збиток) від фінансових та інших операцій;
- прибуток, що залишається в розпорядженні організації після сплати податку на прибуток та інших обов'язкових платежів (чистий прибуток);
- валовий дохід від реалізації товарів, продукції, робіт, послуг.

У формі № 2 за всіма переліченими показниками наводяться також порівняльні дані за аналогічний період минулого року [92, с. 821].

Ключовим елементом організації і реалізації моделі управління прибутком суб'єкта господарювання є визначення стратегії управління.

Зазвичай стратегія являє собою узагальнений набір взаємопов'язаних дій, реалізація яких необхідна для досягнення довгострокових цілей за допомогою координації та розподілу ресурсів. Відповідно, стратегія дає можливість визначати характеристики та ключові параметри формування та впровадження моделі управління прибутком у конкретній компанії виходячи зі специфіки її фінансово-господарської діяльності.

Основними показниками управління прибутком є показники прибутковості, які відображають рівень відносної ефективності фінансово-економічних результатів компанії порівняно із витратами, пов'язаними з досягненням цих результатів (наприклад, рентабельність інвестицій; рентабельність акцій, рентабельність власного капіталу) [93, с. 88].

Механізм розподілу прибутку повинен бути створений таким чином, щоб повністю підвищити ефективність виробництва та стимулювати розвиток нових форм господарювання. Багато вчених вважають основним напрямком, що забезпечує успіх і досягнення цілей управління бізнесом в умовах ринкової економіки, управління якістю прибутку.

Процес управління здійснюється шляхом реалізації функцій планування, прогнозування, аналізу, організації, мотивації та контролю. «Управління якістю - це цілеспрямований процес узгодженого впливу на об'єкти управління з метою встановлення, забезпечення та підтримання необхідного рівня якості, який відповідає вимогам споживачів та суспільства в цілому» [94, с. 31].

Тому можна стверджувати, що фінансовий результат є відносно складною і багатовимірною категорією. Фінансовий результат у формі прибутку є основною метою діяльності компанії на ринку та одним із ключових показників, що визначає ефективність її діяльності. Інформація про фінансовий результат відображається у фінансовій звітності компанії та є загальнодоступною інформацією для визначення рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості компанії та основним джерелом інформації для потенційних партнерів.

2.4 Використання інформаційних технологій для оптимізації обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємства

Сучасна інформатизація всіх аспектів життя людини не оминула і таку сферу діяльності як управління малим підприємством, прийняття управлінських рішень та оптимізація результатів діяльності цих підприємств. Вплив інформаційних технологій на ефективність управлінської праці та організацій в цілому диктується тим, що впровадження інформаційних технологій вимагає змін та оптимізації обліку фінансових результатів діяльності суб'єктів малого підприємства. Сьогодні все більше значення надається інформаційному сектору економіки, тому що діяльність сучасних організацій займає процеси обміну, обробки та зберігання інформації [53].

Впровадження сучасних інформаційних технологій в управлінські процеси на всіх рівнях є неминучою реальністю сьогодення, це не вибір, а об'єктивна необхідність. І від того наскільки своєчасно та органічно будуть

впровадженні такі зміни буде залежати життєздатність та ефективність функціонування будь-якого суб'єкту господарювання.

Для суб'єктів малого підприємництва оптимізація обліку результатів діяльності набуває особливого значення через специфіку їх функціонування. Саме суб'єкти малого бізнесу є най вразливішими елементами економічної системи. Вони першими відчувають всі зміни зовнішнього середовища та через обмеження в ресурсах, високу конкуренцію і недостатній запас міцності найбільше потерпають від цих змін. Проблеми в менеджменті суб'єктів малого підприємництва часто мають фатальні наслідки через те, що керівник, власник та наглядова рада це одна й та ж особа і якщо ця особа не буде достатньо оперативно сприймати та впроваджувати нові тенденції науки управління то допомогти їй та вказати на її помилки нікому і роботу над помилками можна проводити вже після оформлення документів про банкрутство [47, с. 215]. Таким чином малий бізнес це авангард ринкової економіки і водночас її фундамент, тому що саме численність і ефективність роботи підприємств саме цього рівня забезпечує стабільність функціонування економічної системи.

Прийняття рішення є основою управління, а аналіз фінансових результатів – це допоміжна ланка для правильного та своєчасно прийнятого, обґрунтованого рішення. Своєчасно прийняте науково-обґрунтоване рішення стимулює діяльність, а слабке, або несвоєчасно прийняте - знижує результативність праці. Відповідальність керівника за прийняття рішень дуже висока, він не має права приймати непродуманих і необґрунтованих рішень.

Сучасні тенденції в менеджменті потребують все глибшого впровадження інформаційних технологій в процес управління та прийняття управлінських рішень а також оптимізації обліку фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва. Інформаційна технологія – системно організована для розв'язання задач управління та обліку, сукупність методів і засобів реалізації операцій збору, реєстрації, передачі, нагромадження,

пошуку, оброблення і захисту інформації на основі застосування програмного забезпечення, засобів обчислювальної техніки та зв'язку, а також засобів, за допомогою яких інформація пропонується клієнтам.

Сучасна інформаційна технологія орієнтована на застосування найширшого спектру технічних засобів електронно-обчислювальних машин і засобів комунікацій. На її основі створено та створюються обчислювальні системи й мережі різних конфігурацій не тільки для нагромадження, зберігання, перероблення інформації, але й максимального зближення термінальних улаштувань до робочого місця спеціаліста та для підтримки прийняття рішення керівника.

Основу нової інформаційної технології складають розподілена обчислювальна техніка, програмне забезпечення та сучасні засоби комунікації. Принципова відміна нової інформаційної технології полягає не тільки в автоматизації процесів зміни форми й розміщення інформації, а й у зміні її змісту [85, с. 56].

Конкурентоспроможність будь-якого суб'єкту господарювання залежить від ефективності застосування сучасних інформаційних технологій в управлінській праці та бухгалтерському обліку. Використання Інтернету, комп'ютерних програм, інформаційних технологій радикально змінює організацію обліку на підприємстві. Вони не тільки дозволяють оперативно отримувати інформацію та опрацьовувати її, але й відкривають можливості для виходу організацій на національні та світові фінансові ринки та участі у міжнародних інвестиційних проектах.

Інформаційні системи в галузі управління фінансово-економічною та виробничо-господарською діяльністю в даний час є реальними інструментами підвищення виробничої ефективності, керованості і вартості підприємства на фондовому ринку.

Інформатизація суспільства підняла на високий рівень цінність інформації та забезпечила чітке усвідомлення представниками малого бізнесу залежності його результатів від об'єктивності, якості оброблення,

систематизації та швидкості її передачі. В той час, як використання засобів автоматизації дозволяє практично повністю вирішити проблеми неточності та несвоєчасності інформації.

В загальному розумінні оптимізація автоматизації обліку – це комплекс заходів технічного, організаційного та економічного характеру, який спрямований на мінімізацію безпосередньої участі людини або ж її повне усунення в процесі обробки та передачі інформації на основі масового застосування новітніх інформаційних систем (технологій). Її проведення вимагає впровадження на підприємстві відповідної інформаційної системи ведення обліку – сукупності технічних засобів обробки даних, програмного забезпечення належної якості і компетентного персоналу.

На сьогодні, повній автоматизації підлягають лише оперативний управлінський облік, фінансовий облік, нормування, контроль та управління за процесом товарного просування, контроль прийняття управлінських рішень [85]. Тоді як управлінський та фінансовий облік стратегічного характеру, планування, прийняття тактичних та стратегічних управлінських рішень не підлягають повній автоматизації. При цьому, як в першому, так і другому випадках бухгалтеру належить чільне місце в процесі ведення обліку.

Застосування сучасних автоматизованих інформаційних систем для ведення обліку фінансових результатів є важливою передумовою отримання у будь-який час керівництвом (власниками, менеджерами) підприємства повної, об'єктивної та своєчасної інформації, зниження витрат людських ресурсів, забезпечення оперативної обробки типових облікових операцій.

Інформатизація та автоматизація значно покращують основоположні процеси збору, опрацювання та обслуговування потоку облікової інформації, якісно підвищують зручність ведення та зберігання в автоматизованому режимі усіх первинних документів, формування реєстрів, відомостей та бухгалтерських звітів за трьома етапами організації обліку – первинним, поточним та підсумковим [86].

До того ж правильний вибір засобів автоматизації та інформаційних систем ведення обліку на малому підприємстві дозволяє:

- обробляти та зберігати велику кількість одиниць облікової інформації;
- здійснювати швидкий доступ до необхідної інформації для прийняття управлінських рішень;
- здійснювати вибірку інформації з великої кількості даних та формування необхідної звітності;
- виключити необхідність збереження паперових документів, а при необхідності одержувати паперову копію будь-яких з них;
- виконувати складні математичні розрахунки для планування, аналізу та прогнозування діяльності;
- розробляти комплекс відповідних рекомендацій;
- здійснювати постійне спостереження за поточним станом об'єкта управління та його характеристиками;
- забезпечувати адаптацію до прийнятої практики бізнесу та модифікацію, якщо така практика змінюється [87, с. 17];
- здійснювати підтримку професійної діяльності управлінських працівників та взаємодію з управлінським персоналом [87, с. 17];
- забезпечувати ефективне збереження даних та можливість доступу до них кінцевого користувача зі свого робочого місця [87, с. 17].

Також, керівництву підприємства важливо оцінити економічність, доцільність, гнучкість, сумісність, універсальність, системний підхід, рівень захисту та безпеки даних пропонованих автоматизованих інформаційних систем (програмного забезпечення) та здатність безпосередніх користувачів (бухгалтерів) забезпечувати та контролювати процес їх використання.

З розвитком інформаційних технологій, на сьогоднішній день на ринку комп'ютерних бухгалтерських програм найбільшою популярністю користуються такі системні комплекси [88, с. 290]:

- «1С: Бухгалтерія 8 для України» – є лідером серед інформаційних технологій на ринку комп'ютеризації облікового процесу;
- Система «Парус» – комплексний модуль для автоматизації обліку на малих, середніх та великих підприємствах;
- «БЕСТ-ЗВІТ ПЛЮС» – автоматизація облікової роботи з бухгалтерською та звітною документацією відповідного зразка;
- «GrossBee XXI» – призначена для комплексної автоматизації торгових і виробничих підприємств;
- «Проект X-DOOR» – автоматизація процесів роботи підприємства: бухгалтерський, складський облік і торгівля;
- «М.Е.Дос IS» – це програмний продукт, який допомагає в роботі з документами різних форм, типів та призначення.

На нашу думку, необхідно звернути увагу на програмний продукт системи ERP – конфігурацію «1С: Підприємство. Бухгалтерський облік для України», яка виконує функції автоматизації ведення бухгалтерського та управлінського обліку, а також надає широкі можливості для розробки індивідуальних аналітичних форм та звітів. Вона є надійним засобом отримання детальної інформації про всі бізнес-процеси на підприємстві: від процесу планування виробництва й до процесу збуту продукції з метою прийняття важливих управлінських рішень.

Таким чином, на сучасному етапі функціонування малих підприємств інформатизація та автоматизація обліку значною мірою збільшує ефективність роботи облікових працівників, поліпшує внутрішній та зовнішній контроль над фінансово-господарською діяльністю підприємства, що у результаті підвищує ефективність управління підприємством та забезпечує високу результативність його роботи.

Ведення обліку фінансових результатів суб'єктів малих підприємств в динамічних умовах сьогодення має здійснюватися з використанням такої автоматизованої інформаційної системи, яка являє собою розвинутий комплекс апаратно-програмних засобів для збирання, обробки,

систематизації вхідних даних та своєчасної та надійної передачі кінцевої інформації, з активною участю всіх працівників у їх розробці та експлуатації [38, с. 300].

Висновки до розділу 2

Беручи до уваги позиції вчених та їх особисті дослідження, ми можемо зазначити, що факторами, які мають вплив на організацію бухгалтерського обліку малого підприємства, являється:

1. **Форми бухгалтерського обліку.** Закон "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" допускає самостійний відбір форми організації бухгалтерського обліку:

- залучення бухгалтерів в штаті організації чи залучення бухгалтерії, якою керує головний бухгалтер;
- користуватися послугами бухгалтерів, зареєстрованих як підприємці, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення бухгалтерії на контрактній основі централізованою бухгалтерською або аудиторською фірмою;
- незалежний облік та звітність безпосередньо власником бізнесу або менеджером. Цю форму бухгалтерського обліку не можна використовувати на підприємствах, звітність яких повинна розкриватися, або в бюджетних установах.

2. **Прикладні форми бухгалтерських реєстрів.** Український закон "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" передбачає, що компанія самостійно обирає форму бухгалтерського обліку.

3. **Вибір податкової системи** в залежності від групи платників податків. Згідно зі стандартами Податкового кодексу нашої країни, малий бізнес може використовувати один з двох варіантів оподаткування: загальну та спрощену податкову систему.

Спрощену систему податків, бухгалтерського обліку та звітності використовує спеціальний механізм управління податками та зборами, який передбачає зміну певних податків і зборів з метою оплати єдиного податку за порядком та умовами, встановленими Податковим кодексом нашої країни, спрощуючи облік та звітність.

Малі підприємства можуть використовувати скорочений план рахунків у скороченій системі оподаткування чи вести облік, не використовуючи план рахунків й подвійне ведення бухгалтерії.

Тому, юридична особа малого бізнесу обирає одну з наступних форм бухгалтерського обліку:

- журнал або замовлення журналу;
- проста форма бухгалтерського обліку;
- спрощена форма бухгалтерського обліку;
- використання реєстрів відповідно до наказу Мінфіну No 422;
- використання реєстрів відповідно до наказу Мінфіну No 720 (без подвійного входу);
- автоматична форма бухгалтерського обліку - комп'ютерна програма бухгалтерського обліку, що забезпечує створення бухгалтерських реєстрів.

3 УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА АНАЛІЗУ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВВ ПРОФІТ» ТА НАПРЯМКИ ЇХ ПОКРАЩЕННЯ

3.1 Аналіз складових формувань фінансових результатів на підприємстві ТОВ «ВВ-ПРОФІТ»

Пріоритетними задачами оцінки фінансового результату, який дозволяє досягти головної мети, є [23]:

- оцінка динаміки абсолютних показників фінансових результатів (рентабельність та прибуток);
- визначення спрямованості та ступеня впливу окремих факторів на рівень прибутку та рентабельності;
- виявлення та оцінка потенційних резервів зростання рентабельності та доходу;
- розробка заходів щодо використання виявлених запасів.

Велика кількість показників, що характеризують фінансові результати компанії, створює методологічні ускладнення для їх систематичного розгляду. Різниця у призначенні показників ускладнює кожному учаснику товарного обміну вибір тих, хто найкраще відповідає його потребам в інформації про реальний стан підприємства.

Адміністрацію ТОВ «ВВ ПРОФІТ» цікавить розмір прибутку та його структура, а також фактори, що впливають на його вартість. Податкові органи зацікавлені в отриманні достовірної інформації про всі складові балансового прибутку: від реалізації продукції, від продажу нерухомості, позареалізаційних результатів діяльності компанії тощо;

Таким чином, стає зрозумілим, що обов'язковими елементами аналізу фінансових результатів ТОВ «ВВ ПРИБУТ» є дослідження їх динаміки та структури.

Показники фінансової діяльності характеризують абсолютну ефективність роботи підприємства. Найважливішими з них є показники прибутку, які в ринковій економіці складають основу економічного розвитку підприємства та показники прибутковості. Збільшення прибутку створює фінансову основу для самофінансування, розширення виробництва, вирішення соціальних проблем та вирішення матеріальних проблем колективу працівників. За рахунок прибутку також реалізуються деякі зобов'язання компанії перед бюджетом, банками та іншими підприємствами та організаціями. Збільшення прибутку збільшує потенціал компанії, підвищує ступінь бізнесу, збільшує прибуток засновників та власників, характеризує фінансовий стан компанії [15].

Таким чином, показники прибутку стають найважливішими для оцінки виробничих та фінансових показників компанії. Вони характеризують ступінь комерційної діяльності та фінансове благополуччя. Визначається прибутковість авансованих витрат та рентабельність інвестицій в активи компанії.

Якщо сума прибутку вказує на абсолютний ефект від діяльності, прибутковість характеризує міру цієї ефективності, тобто відносний ступінь прибутковості підприємства чи товару. Підприємство вважається прибутковим, коли результати реалізації продукції (робіт, послуг) покривають виробничі витрати (збут) і приносять достатній прибуток для нормального ведення бізнесу підприємства.

Кінцевим фінансовим результатом компанії є її чистий прибуток або збиток [15].

Прибуток - це реальна частина чистого доходу, що створюється додатковою робочою силою. Тільки після продажу товарів (робіт, послуг) чистий дохід набуває форми прибутку. Сума прибутку визначається як різниця між доходом від господарської діяльності підприємства (після сплати податку на додану вартість, акцизного збору та інших відрахувань з доходу

до бюджетних та не бюджетних фондів) та сумою всіх витрат на цю діяльність.

Поміркуємо, які фактори впливають на цю кінцеву точку. Найважливішим фактором є дохід від продажу, який вказує на ринковий попит на продукцію компанії, рентабельність інвестицій та можливість розпочати новий цикл виробництва. Величина виручки від реалізації залежить від обсягу та структури виробництва, залежно від виду продукції та ринкових цін кожного виду. Відділи маркетингу бізнесу зобов'язані постійно аналізувати та своєчасно реагувати на ринковий попит на продукцію компанії. Економічне обґрунтування обсягів виробництва здійснюється шляхом знаходження так званого критичного обсягу, критичної точки або точки рівноваги.

Ще один фактор, який суттєво впливає на величину чистого прибутку - це сукупні витрати на виробництво та реалізацію: собівартість реалізованих товарів, а також адміністративні витрати (загальні витрати, пов'язані з управлінням та підтримкою бізнесу), маркетингові та витрати на утримання, експлуатаційні, реклама, доставка продукції споживачам тощо) [41, с. 52].

Прибуток та вартість є традиційними показниками у внутрішній практиці фінансового аналізу компаній. За ринкових умов основними показниками поряд з ними є грошовий потік як сума чистого прибутку та амортизації. На відміну від інших видів витрат, відрахування, накопичені шляхом списання, залишаються на рахунку компанії, поповнюючи залишок грошових коштів.

Амортизація відіграє важливу роль в системі бухгалтерського обліку та бізнес-плануванні. Вони є внутрішнім джерелом фінансування. Величина відрахувань зменшує дохід, який підлягає оподаткуванню. Таким чином, відрахування є важливим фактором стимулювання інвестиційної діяльності компанії.

Джерелом прибутку (збитку) поряд із реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) може бути також діяльність підприємства, не пов'язана з реалізацією продукції.

Джерелами прибутку (збитку) можуть бути [29]:

- прибуток від участі в капіталі у спільних підприємствах;
- доходи від оренди та основних фондів;
- отримані та сплачені штрафи та пеня;
- збитки внаслідок списання безнадійної дебіторської заборгованості, щодо яких минув строк позовної давності;
- дохід від акцій, облігацій, депозитів;
- доходи та збитки від валютних операцій;
- прибуток (збиток) минулих років, виявлений у поточному році;
- фінансова підтримка інших організацій;
- збитки, спричинені стихійними лихами.

Їх аналіз полягає в основному для вивчення динаміки та причин збитків та прибутків для кожного випадку.

Втрати при сплаті штрафів виникають у зв'язку з порушенням договорів з іншими компаніями, організаціями та установами. Аналіз визначає причини невідповідності, вживаються заходи, щоб уникнути таких помилок. Збитки внаслідок списання безнадійної дебіторської заборгованості зазвичай трапляються в тих компаніях, де рівень бухгалтерського обліку та контролю за розрахунками знаходиться на низькому рівні. Прибуток (збиток) попередніх років, виявлений у звітному році, також свідчить про недоліки в бухгалтерському обліку.

Особливої уваги заслуговує дохід від цінних паперів (акцій, облігацій, векселів). Корпорації - власники цінних паперів отримують певний дохід у вигляді дивідендів. У процесі аналізу досліджується динаміка дивідендів, ціна акцій, чистий прибуток на акцію, темпи зростання або падіння [24].

У ТОВ «ВВ ПРОФІТ» використовуються такі показники фінансової діяльності:

- дохід від реалізації продукції;
- доходи від іншої діяльності;
- дохід від надзвичайних операцій;
- прибуток на одиницю виробленої продукції;
- прибуток від реалізації продукції;
- прибуток від операційної діяльності;
- прибуток від звичайної діяльності;
- дохід від надзвичайних подій;
- оподатковуваний дохід;
- чистий дохід.

Є й інші види доходу:

- дохід від продажу цінних паперів;
- неоподатковуваний дохід (пільговий);
- нерозподілений прибуток.

Прибуток від реалізації цінних паперів та неоподаткований (пільговий) прибуток реєструються в ж/о № 15, інші - у балансі [53, с. 309].

З реформою бухгалтерського обліку та застосуванням Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) традиційне розуміння таких понять, як дохід, витрати та збори, дещо змінилося.

Наприклад, стаття "Дохід (виручка) від реалізації" складається з реалізації готової продукції, товарів, робіт і послуг, доходу від страхової діяльності. Тут також відображаються суми знижок, що надаються клієнтам. Аналіз цих доходів можна провести за видами (групами) продукції, товарів, робіт, послуг та типами збутових організацій.

Компанія має інші доходи операційної діяльності крім доходів з реалізації продукції.

Інші операційні доходи включають:

- дохід від продажу іноземної валюти та інших оборотних активів (крім фінансових вкладень);
- від оперативного лізингу;

- від курсової різниці за операцією з іноземною валютою, сумиш штрафу, неустойки та пені, що отримані від боржника, або за рішенням арбітражних судів про стягнення;

- дохід від списання кредиторської заборгованості до якої минули строки позовної давності;

- компенсація раніш списаного активу (надходження боргу, списаного як безнадійного);

- одержані гранти і дарунки та інші доходи від операційної діяльності.

Інші види доходів під час звичайної діяльності, які виникають з доходу від продажу фінансових інвестицій, продажу необоротних активів, продажу не операційних курсових різниць, безоплатно одержаного активу[25].

3.2 Аналіз фінансової звітності малого підприємства

Для аналізу підприємства, оцінки ступеню й динаміки показників фінансового результату діяльності складемо таблицю 3.1 - Показники дохідності ТОВ "ВВ ПРОФІТ" за 2017 - 2019 роки.

У цій таблиці застосовні дані звітності товариства згідно форми No2 «Звіт про фінансові результати» (Додаток П).

Дослідимо склад балансового прибутку ТОВ «ВВ ПРОФІТ» за 2017-2019 роки та прослідкуємо за динамікою, порівнимо ці дані по роках.

1. Виконання аналізу динаміки показників рентабельності підприємства та складу прибутку. Результати аналізу наведемо в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Показники дохідності ТОВ «ВВ ПРОФІТ» за 2017 - 2019 роки

Показники	31.12.17	31.12.18	31.12.19	Відхилення 2017-2018		Відхилення 2018-2019	
				Абсо- лютне	Віднос- не, %	Абсо- лютне	Віднос- не, %
Дохід від реалізації продукції	75004100	79314500	92480000	4310400	5,75	13165500	16,60
Собівартість реалізованої продукції	52427600	59088800	75517500	6661200	12,71	16428700	27,80
Валовий прибуток (збиток)	22576500	20225700	16962500	-2350800	-10,41	-3263200	-16,13
Адміністративні витрати	2323200	2148500	2762200	-174700	-7,52	613700	28,56
Витрати на збут	6534100	7153500	10662000	619400	9,48	3508500	49,05
Собівартість реалізованої продукції з урахуванням адміністративних витрат і витрат на збут	61284900	68390800	88941700	7105900	11,59	20550900	30,05
Прибуток від реалізації	13719200	10923700	3538300	-2795500	-20,38	-7385400	-67,61
Інші операційні доходи	5988600	3290200	3271400	-2698400	-45,06	-18800	-0,57
Інші операційні витрати	4774600	3470400	2705600	-1304200	-27,32	-764800	-22,04
Прибуток від операційної діяльності	14933200	10743500	4104100	-4189700	-28,06	-6639400	-61,80

Продовження таблиці 1.1

Інші фінансові доходи	7700	40400	7600	32700	424,68	-32800	-81,19
Інші доходи	626900	749900	513000	123000	19,62	-236900	-31,59
Фінансові витрати	1 466800	15301000	1569800	63300	4,32	39700	2,59
Інші витрати	339000	582400	54100	243400	71,80	-528300	-90,71
Доходи від участі в капіталі	178600	75700	76200	-102900	-57,61	500	0,66
Витрати від участі в капіталі	177400	75700	76200	-101700	-57,33	500	0,66
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	13 763200	9 421300	3000800	-4341900	-31,55	-6420500	-68,15
Податок на прибуток від звичайної діяльності	1 927500	1 964300	1928600	36800	1,91	-35700	-1,82
Прибуток від звичайної діяльності	11 835700	7457000	1072200	-4378700	-37,00	-6384800	-85,62
Надзвичайні витрати	400	21000	74300	20600	5250,0	53300	353,81
Чистий прибуток	11 835300	7 436000	997900	-4399300	-37,17	-6438,1	-86,58
Витрати на 1 грн. реалізації продукції	0,82	0,86	0,960	0,04	4,87	1,00	11,63

Розрахунок показників указує на те, що фінансовий результат ТОВ «ВВ ПРОФІТ» суттєво погіршився з початку 2018 року до кінця 2019 року. З 11 835 300 грн. до 997 900 грн. (на 91,57%) зменшився чистий прибуток. На цей стан вплинуло декілька причин:

– продажі зросли на 23,3% (17 475 900 грн.);

- валовий прибуток зменшився на 24,87%;
- відбулося значне збільшення собівартості продукції на 52427600 грн. до 75517500 гривень та на (44,04%);
- зросли адміністративні витрати та витрати компанії зі буту продукції (на 18,9% та 63,7%, відповідно), довівши витрати до 889,41700 грн.

В розрізі інших операційних доходів (доходів від операційної оренди активів; доходів від операційних курсових різниць; компенсації раніше амортизованих активів; надходжень від продажу оборотних активів) відбулося зменшення на 45,37% (2717200 грн.), що незначно суттєво вплинуло на фінансовий результат.

Відповідні зміни фінансового стану призвели до:

- зменшення прибутку від звичайної діяльності з 11 835 700 грн. до 1072200 гривень, або склали 90,94%;
- вартість реалізованої продукції у гривнях зросла на 0,14 грн., або на 17,07%, і досягла 0,96 грн.

Розрахунок змін в структурі показників операційного результату, та їх частки наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 - Склад прибутку від звичайної діяльності товариства за 2017 - 2019 роки

Найменування показника	Розмір, грн., за період			Частка, % за період			Зміни в структурі	
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017-2018	2018-2019
Прибуток від операційної діяльності	14933200	10743500	4104100	1,09	1,14	1,37	0,05	0,23
Збиток від позареалізаційної діяльності	1170000	1322200	1103300	0,09	0,14	0,37	0,05	0,23
Прибуток від звичайної діяльності	13763200	9421300	3000800	100	100	100	0	0

Результати таблиці 3.2 відображають той факт, що ТОВ «ВВ ПРОФІТ» здійснює не лише основну діяльність - збут, але й займається діяльністю, якою можуть бути зацікавлені інші компанії – виступає орендодавцем власних основних фондів, має акції інших підприємств. Проте ця пасивна діяльність для компанії приносить збитки. На рисунку 3.1 наведена виразне співвідношення прибутку від звичайної діяльності та витрат від фінансово-інвестиційної діяльності.

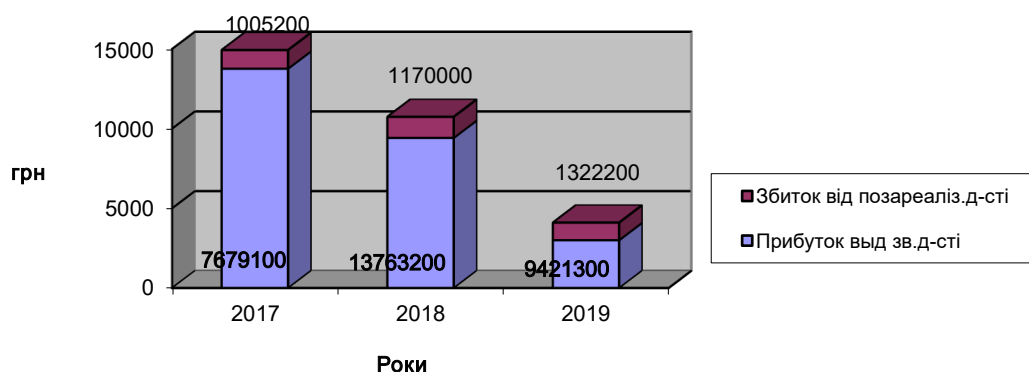

Рисунок 3.1 – Співвідношення прибутку від звичайної діяльності компанії та збитки від позареалізаційної діяльності за 2017-2019 роки

У 2017-2019 роках ці витрати збільшувалися. Протягом 2019 року абсолютне значення цього показника зменшилося, але паралельно значно знизилися доходи від операційної діяльності. Це призвело до того, що якщо на 31.12.2017 збитки від позареалізаційної діяльності становили 7,8% від прибутку від операційної діяльності, то на 31.12.2019 ця величина складала вже 26,9%. Це є негативною тенденцією і свідчить про те, що підприємству необхідно змінити свою фінансово-інвестиційну політику.

Увесь свій прибуток підприємство ТОВ «ВВ ПРОФІТ» одержує за рахунок реалізації товарної продукції. Прибуток від реалізації товарної продукції залежить від чотирьох чинників першого порядку: об'єму реалізації продукції; її структури; собівартості і рівня середніх реалізаційних

цін. Ці ж чинники є чинниками другого порядку по відношенню до балансового прибутку [10, с.91].

2. Виконання аналізу розподілу і використання прибутку ТОВ «ВВ ПРОФІТ» за 2017-2019 роки.

Предметом розподілу частини прибутку є валовий прибуток. На законодавчому рівні розподіл прибутку виконується в частині, яка надходить до бюджету України або регіонального бюджету у виді податків та інших обов'язкових платежів. Безпосередній розподіл частини прибутку, який залишається підприємству, виступає його привілеєм та упорядковується внутрішнім документом підприємства та обов'язково вноситься до облікової політики ТОВ «ВВ ПРОФІТ».

Розподіл прибутку здійснюється за наступними принципами:

- виконуються термінові зобов'язання перед бюджетом;
- прибуток, який залишається у розпорядженні товариства, розподіляється для накопичення та споживання.

При розподілі чистого прибутку ТОВ «ВВ ПРОФІТ» утворюються спеціальні фонди: накопичення; споживання та резервний фонд. Фонд накопичення призначений для:

- фінансування витрат пов'язаних з переобладнанням та реорганізацією торгового процесу;
- погашенню витрат по довгостроковим позикам і сплати їх відсотків;
- сплата відсотків по короткостроковим позикам понад суми, віднесені на собівартість продукції;
- фінансування приросту оборотних коштів.

Фонд споживання аналізованого підприємства призначений для соціального розвитку та соціальних потреб. За рахунок нього:

- проводиться фінансування будівництва об'єктів не торгового призначення;

– здійснюється виплата премії за виконання особливо важливих виробничих задач та надання матеріальної допомоги. Розрахунок складу прибутку наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Структура прибутку ТОВ «ВВ ПРОФІТ» за 2017-2019 роки

Показник	2017рік, грн.	2018рік, грн.	2019рік, грн.
Балансовий прибуток	13 763200	9 421300	3000800
Податок на прибуток	1 927500	1 964300	1928600
Прибуток, що залишився у підприємства	11 835700	7457000	1072200
Чистий прибуток	11 835300	7436000	997900
Розподіл чистого прибутку:			
До резервного фонду	615440	200770	133920
До фонду накопичення	4407470	4173830	455740
До фонду споживання	514830	340570	41110
Нерозподілений прибуток	6297560	2720830	367130
Частка від чистого прибутку, %			
До резервного фонду	5,2	2,7	13,42
До фонду накопичення	37,24	56,13	45,67
До фонду споживання	4,35	4,58	4,12
Нерозподілений прибуток	53,21	36,59	36,79

У 2017 році, як наведено в таблиці 3.3, більша частка чистого прибутку залишилася нерозподіленою. У 2018 – 2019 роках частка нерозподіленого прибутку склала 36,59% та 46,81% відповідно.

Розподіл чистого прибутку до фонду накопичення склав у:

- 2017 рік – 37,24%;
- 2018 рік – 56,13 %;
- 2019 рік – 45,67%.

З цього можна зробити висновок, що ТОВ «ВВ ПРОФІТ» постійно розширює свою діяльність, а саме: збільшує основні і оборотні фонди;

освоює нові види товарів, обґрунтовується це тим фактом, що основні засоби товариства збільшуються швидкими темпами у порівнянні з прибутком від продажу. У 2018 році дохід від реалізації зріс на 6,27% а основні засоби збільшились на 24,24%. У 2019 році ці показники склали відповідно 17,36% та 125,71%.

У 2018 році відрахування до фонду накопичення зросли на 2235690 грн. за рахунок зростання коефіцієнту відрахувань до фондів $(11835300 * (56,13\% - 37,24\%) = 2235690)$ та зменшились на 2469380 грн. за рахунок падіння чистого прибутку $(56,13\% * (11\ 835300 - 7436000) = 2469380)$. Вплив цих параметрів призвів до зменшення відрахувань на 233640 грн. У 2019 році ця сума зменшилась на 3718090 грн. (на 777810 грн. через зниження коефіцієнта відрахувань і на 2940280 грн. через зменшення прибутку). Структура розподілу прибутку зображена на рисунку 3.2.

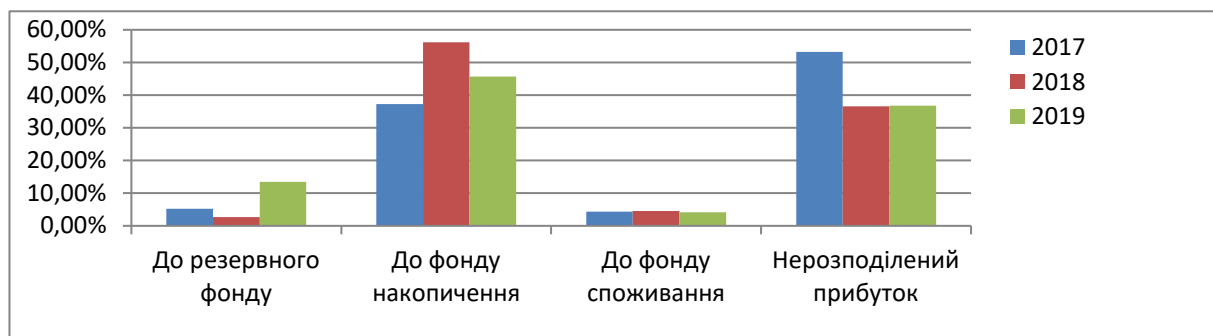

Рисунок 3.2 – Структура розподілу прибутку у 2017-2019 роках

Частка відрахувань до фонду споживання (4,35% у 2017 р., 4,58% у 2018 р., 4,12% у 2019 р.) указує на те, що в плани товариства не входить значний розвиток соціальної сфери підприємства.

Мізерні перерахування до резервного фонду указують на низьку захищеність підприємства від непередбачених витрат. У 2019 році частка цих відрахувань у чистому прибутку значно зросла (з 2,7 % до 13,42%) через значне зменшення прибутку.

Виконання факторного аналізу прибутку вказує на походження джерел його формування:

- зміну обсягів реалізації;
- відпускних цін;
- цін на сировину;
- тарифів на комунальні послуги;
- вартість перевезення.

Результати проведення факторного аналізу прибутку в залежності від величини впливу на прибуток тих чи інших чинників надає керівництву можливість регулювати діяльність малого підприємства. Фінансові результати усіх видів господарської діяльності товариства характеризує балансовий прибуток.

Чимало факторів впливають на стан балансового прибутку. На величину прибутку від продажу товарної продукції впливають наступні фактори чинники [10]:

- зміна ціни на продану продукцію;
- зміна обсягу продажу продукції;
- зміна собівартості продукції;
- зміна структури проданої продукції.

Цих факторів дійсно не достатньо для виконання аналізу впливу реалізації продукції на прибуток від реалізації, тому виконання аналізу буде проводитися тільки за показниками. Які представлені для розрахунку в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Показники ціни, обсягу та собівартості продукції компанії у 2018 та 2019 роках

Показник	2018	2019	Відхилення	
			Абсолютне	Відносне
Середня ціна, грн.	22,94	30,18	7,24	31,58%
Обсяг реалізації	4065065,20	3852770,59	-212294,62	-5,22%
Собівартість, грн.	12,9	19,6	6,70	51,98%

Розрахунки показали, що, собівартість продукції зросла на 51,98%, при тому, що Середня ціна зросла на 31,58%. Відбулося зниження прибутковості та зменшення обсягів реалізації на 5,22%, а величина валового прибутку зменшилася на чверть.

Виконуємо розрахунок показника базового прибутку:

$$P_{2018} = 4065065,20 * (22,94 - 12,9) = 40813254,61 \text{ грн.}$$

Виконуємо розрахунок показника прибутку від продажу продукції у 2018 році при обсягу 2019 р.:

$$P_{ум1} = 3852770,59 * (22,94 - 12,9) = 38681816,72 \text{ грн.}$$

Виконуємо розрахунок показника прибутку від продажу продукції у 2019 році а при величині собівартості 2018 року:

$$P_{ум2} = 3852770,59 * (30,18 - 12,9) = 66575875,80 \text{ грн.}$$

Розраховуємо величину фактичного показника прибутку:

$$P_{2009} = 3852770,59 * (30,18 - 19,6) = 40762312,84 \text{ грн.}$$

Обчислимо кількісний вплив кожного фактору:

– величину впливу на прибуток змін ціни на продану продукцію;

Зміна рівню цін та величини прибутку знаходяться в прямій залежності: при зростанні рівня цін сума прибутку збільшується, і навпаки.

$$\Delta P(p) = 66575875,80 - 38681816,72 = 27894059,08 \text{ грн.}$$

Отже завдяки таким змінам порівняно з 2018 роком підприємство отримало на 27894059,08 грн. більше прибутку від продажу продукції.

– величину впливу на прибуток змін обсягу реалізації продукції, який здійснює як позитивний так і негативний вплив на суму прибутку. Зростання об'ємів продажів рентабельної продукції призводить до пропорційного збільшення прибутку. При умові, що продукція збиткова, то при зростанні об'ємів реалізації відбувається падіння об'ємів суми прибутку.

$$\Delta P(Q) = 38681816,72 - 40813254,61 = -2131437,89 \text{ грн.}$$

Порівняно з попереднім, у звітному періоді прибуток від реалізації продукції зменшився на 2131437,89 грн. через зміну обсягів реалізації продукції. Але збільшення величини прибутку через зміни цін на

реалізовану продукцію значно покриває його падіння через зміни обсягів реалізації. Таке падіння обсягу реалізації є вкрай негативним фактором, бо це зменшує долю продукції підприємства на ринку і воно втрачає здобуті позиції.

– величину впливу на прибуток змін собівартості одиниці продукції;

Величини собівартості продукції та прибутку знаходяться в протилежній пропорційній залежності: зниження собівартості призводить до відповідного зростання суми прибутку, і навпаки.

$$\Delta P(s) = 40762312,84 - 66575875,80 = -25813562,96 \text{ грн.}$$

Отже, розрахунок показав, що величина прибутку зменшилася на 25813562,96 грн. за рахунок зміни собівартості продукції у звітному періоді порівняно з минулим. Відповідне зменшення прибутку через зміну собівартості може компенсуватися збільшенням величини цін, але разом з падінням обсягів реалізації.

Розрахуємо величини загального впливу факторів на прибуток від продажу продукції. Визначимо величину загальної зміни прибутку:

$$\Delta P = 27894059,08 - 2131437,89 - 25813562,96 = -50941,77 \text{ грн.}$$

Розрахунок показав, що підприємство повинно змінити свою цінову політику, бо ціна збільшується дуже повільно від собівартості продукції. Цей фактор має значніший вплив на зміну прибутку від продажу. Зростання ціни тільки на 31,58% призвело до зростання прибутку на 38,38% при незмінних обсягів продажу та собівартості. Зростання собівартості на 51,98% призводить до падіння прибутку від продажу на 63,3%.

Величина суми прибутку указує на абсолютний ефект від діяльності, а величина суми рентабельності характеризує міру відповідної ефективності – порівняний ступінь прибутковості підприємства або продукції, що виробляється.

3. Розрахунок аналізу показників рентабельності капіталу, для чого беремо середню величину капіталу. Отже, величина власного капіталу на

початок 2017 року складала 42150100 грн., а на кінець року - 53985400 грн.
(Додаток А). Визначимо середню суму капіталу в рентабельності:

$$(42150100+53985400)/2=48067750$$

Проведення аналізу рентабельності діяльності надано в табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Вихідні дані для виконання аналізу рентабельності діяльності підприємства

Показник	2017 рік, грн.	2018 рік, грн.	2019 рік, грн.
Прибуток від звичайної діяльності	8882300	9646350	4264600
Чистий прибуток	8882100	9635650	4216950
Прибуток від реалізації	11559050	14253100	10926300
Виручка	70014250	77159300	85897250
Витрати на виробництво і збут	58727950	64837850	78666250
Податок на прибуток	1838850	1945900	1946450
Прибуток від операційної діяльності	11808750	12838350	7423800
Активи	94477600	119964200	159623500
Власний капітал	48067750	57703400	76186650
Необоротні активи	43357400	49489850	67075150
Виробничі фонди	46640650	50700450	74546950
Витрати на оплату відсотків	1231150	1498450	1549950
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	10721150	11592250	6211050

4. Розрахунок показників рентабельності:

– визначимо величину рентабельності активів за прибутком від звичайної діяльності:

$$R_{зв}(2017) = 8882300 / 94477600 = 0,09,$$

$$R_{зв}(2018) = 9646350 / 119964200 = 0,08,$$

$$R_{зв}(2019) = 4264600 / 159623500 = 0,03.$$

В 2017 році на кожну гривню коштів, інвестованих в активи, припало 0,09 грн. прибутку, то в 2019 року цей показник зменшився втричі до 0,03

грн., що свідчить про недостатню ефективність використання активів підприємства, причиною чого можуть бути надлишкові запаси або зavelика дебіторська заборгованість.

– визначимо величину рентабельності (прибутковості) всього капіталу підприємства:

$$R_k(2017) = 8882100 / 94477600 * 100 = 9,4\%,$$

$$R_k(2018) = 9635650 / 119964200 * 100 = 8,03\%,$$

$$R_k(2019) = 4216950 / 159623500 * 100 = 2,64\%.$$

Величина чистого прибутку підприємства у 2017 році склала 9,4% від вартості всього інвестованого капіталу, в 2018 році частка чистого прибутку склала 8,03% від суми всього капіталу. За 2019 рік величина чистого прибутку значно зменшилася, її стан склав 2,64%, тобто кожна гривня інвестованого капіталу принесла лише 2,64 копійки прибутку. Цей стан негативний для компанії, але може бути пояснений тим, що підприємством було вкладено значні кошти на придбання основних засобів.

– визначимо величину рентабельності власного капіталу:

$$R_{BK}(2017) = 8882100 / 480677500 * 100 = 18,48\%,$$

$$R_{BK}(2018) = 9635650 / 57703400 * 100 = 16,7\%,$$

$$R_{BK}(2019) = 4216950 / 76186650 * 100 = 5,54\%.$$

Незадовільність результатів використання власних засобів підприємства в 2019 році вказує на зменшення ефективності їх використання в порівнянні з показниками 2018 року (в 3,34 рази).

– визначимо величину рентабельності виробничих фондів:

$$R_{B.f.}(2017) = 8882100 / 46640650 = 0,19,$$

$$R_{B.f.}(2018) = 9635650 / 50700450 = 0,19,$$

$$R_{B.f.}(2019) = 4216950 / 74546950 = 0,06.$$

В 2017 році на одну гривню вартості основних фондів (основні засоби; виробничі запаси; незавершене виробництво) припадало 0,19 грн. прибутку. У 2018 році цей показник залишився без змін, а у 2019 зменшився до 0,06 грн. В загалі, ця ситуація – негативна, але не критична тому, що зміни відбулися

через великі інвестиції в основні засоби а не в надмірне збільшення виробничих запасів та незавершеного виробництва.

– визначимо величину рентабельності реалізованої продукції за прибутком від продажу за період 2017-2019 років:

$$RQ(2017) = 11559050 / 70014250 = 0,17,$$

$$RQ(2018) = 14253100 / 77159300 = 0,18,$$

$$RQ(2019) = 10926300 / 85897250 = 0,13.$$

В 2017 році з кожної гривні проданої продукції підприємство одержало прибуток у сумі 0,17 грн., то в 2018 році цей показник зріс в 1,12 разів і склав 0,18 грн. Величина прибутку з кожної гривні 2019 року зменшилася в 1,45 рази і склала лише 0,13 грн., що сталося через помітне зростання витрат на збут продукції.

– визначимо величину рентабельності реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності:

$$R_{оп}Q(2017) = 11808750 / 70014250 = 0,17,$$

$$R_{оп}Q(2018) = 12838350 / 77159300 = 0,17,$$

$$R_{оп}Q(2019) = 7423800 / 85897250 = 0,09.$$

В 2017 та 2018 роках на гривню виручки припало 0,17 грн. прибутку від операційної діяльності а в 2019 році ця величина зазнала падіння майже вдвічі і склала 0,09 грн. Це призвело до значно помітного підвищення собівартості продукції, яке не знайшло відображення у відповідному підвищенні ціни.

– визначимо величину рентабельності реалізованої продукції за чистим прибутком?

$$RЧQ(2017) = 8882100 / 70014250 = 0,13,$$

$$RЧQ(2018) = 9635650 / 77159300 = 0,12,$$

$$RЧQ(2019) = 4216950 / 85897250 = 0,05.$$

В 2017 році, на кожен гривню виручки за чистим прибутком припало 0,13 грн., 2017 – 0,12 грн., а у 2019 величина зменшилася в 2,54 рази до 0,05

грн., що виступає наслідком значних фінансових витрат та надзвичайних витрат.

– визначимо величину співвідношення сплачених відсотків за кредити і позики прибутку:

$$(2017) = 1231150 / 10721150 = 0,11,$$

$$(2018) = 1498450 / 11592250 = 0,13,$$

$$(2019) = 1549950 / 6211050 = 0,25.$$

На одну гривню прибутку 2017 року припало 0,11 грн. відсотків, сплачених за кредити та позики, в 2018 році – 0,13 грн., в 2019 році показник виріс вдвічі і склав 0,25 грн., що є негативною тенденцією, бо сума кредиту «з’їдає» чверть прибутку. Зростання цього показника свідчить про неефективне використання позик. У зарубіжній практиці до 38,8% - нормальне значення, понад 88,6% - тривожне [22, с.95]. У нашому товаристві максимальним значенням за аналізований період є 25%.

– визначимо величину рентабельності виробничої діяльності (окупності витрат):

$$R_v(2017) = 19519900 / 58727950 * 100 = 33,24\%,$$

$$R_v(2018) = 21401100 / 64837850 * 100 = 33,01\%,$$

$$R_v(2019) = 18594100 / 78666250 * 100 = 23,64\%.$$

Величина показника вказують на те, що кожна гривня витрат на виробництво і збут продукції в 2018 році принесла підприємству прибуток в розмірі 23,64%, це в 1,4 рази менше ніж у 2017 році, що свідчить про вагоме збільшення собівартості продукції, яке має негативний вплив на величину рентабельності діяльності.

– визначимо величину рентабельності необоротних активів:

$$RF(2017) = 8882100 / 43357400 * 100 = 20,49\%,$$

$$RF(2018) = 9635650 / 49489850 * 100 = 19,47\%,$$

$$RF(2019) = 421605 / 67075150 * 100 = 6,29\%.$$

В 2019 році на кожен гривню, вкладену у вартість необоротних активів, доводиться 0,06 грн. чистого прибутку, що в 3,1 рази менше, ніж в 2018 році (0,19 коп.), та в 3,26 рази менше, ніж у 2017 (0,21 коп.).

Зведені дані отриманих розрахунків наведені в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Динаміка рівню показників рентабельності

Показник	2017р., %	2018р., %	2019р., %	Відхилення 2017-2018, %	Відхилення 2018-2019, %
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності	0,09	0,08	0,03	-0,01	-0,054
Рентабельність (прибутковість) всього капіталу підприємства	0,094	0,0803	0,0264	-0,014	-0,054
Рентабельність ВК	0,1848	0,167	0,0554	-0,018	-0,112
Рентабельність виробничих фондів	0,19	0,19	0,06	0,0001	-0,133
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	0,17	0,18	0,13	0,015	-0,058
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	0,17	0,17	0,09	-0,004	-0,08
Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	0,13	0,12	0,05	-0,005	-0,076
Співвідношення сплачених відсотків і прибутку	0,11	0,13	0,25	0,019	0,12
Рентабельність виробничої діяльності (окупність витрат)	0,3324	0,3301	0,2364	-0,002	-0,094
Рентабельність необоротних активів	0,2049	0,1947	0,0629	-0,01	-0,132

5. Розрахунок факторного аналізу рентабельності реалізованої продукції. На зміну рентабельності впливають наступні фактори: зміна цін та собівартості реалізованої продукції.

Визначимо величину рентабельності продукції 2018 та 2019 років відповідно RQ0 та RQ1. Загальна зміна рентабельності [24]:

$$\Delta RQ = RQ1 - RQ0, \quad (3.1)$$

Рентабельність реалізованої продукції:

$$R_Q = \frac{V - S}{V}, \quad (3.2)$$

де S – собівартість реалізованої продукції за період, V – чиста виручка від реалізації продукції за період.

Вплив на зміну рентабельності цінового чинника ΔR_p розраховується за методом ланцюгових підстановок. При цьому для початку припускається, що собівартість залишається незмінною:

$$R_P = \frac{V_1 - S_0}{V_1} - \frac{V_0 - S_0}{V_0} = R_{ym} - R_0, \quad (3.3)$$

Припускаючи, що виручка від реалізації не змінюється, а береться на рівні звітнього року, вплив фактора змін собівартості розраховується за формулою:

$$R_P = \frac{V_1 - S_0}{V_1} - \frac{V_0 - S_0}{V_0} = R_{ym} - R_0, \quad (3.4)$$

Сума впливу цих двох чинників відповідає загальній зміні рентабельності за період:

$$\Delta R_Q = \Delta R_P + \Delta R_S, \quad (3.5)$$

Проведемо аналіз змін рентабельності реалізованої продукції 2019 року в порівнянні із 2018 роком на базі всіх показників алгоритму:

- визначимо величину базової рентабельності:

$$R_{2018} = (79314500 - 59088800) / 79314500 = 0,255$$

- визначимо величину рентабельності реалізованої продукції у 2018 році за собівартістю 2017 р.:

$$R_{ум} = (92480000 - 59088800) / 92480000 = 0,361$$

- визначимо величину фактичного показника рентабельності:

$$R_{2019} = (92480000 - 75517500) / 92480000 = 0,1834$$

Розрахуємо вплив кожного фактору.

– вплив на рентабельність змін ціни на реалізовану продукцію:

$$\Delta RP = 0,361 - 0,255 = 0,106$$

На підставі змін у цінах з 2018 роком підприємство підвищило рентабельність реалізованої продукції на 0,106., тобто на одну гривню прибутку від реалізації продукції у 2019 році приходить, у порівнянні з 2018 р., на 0,11 копійок чистої виручки більше.

– вплив на рентабельність змін собівартості продукції;

Собівартість продукції і рентабельність знаходяться у протилежній, не в пропорційній залежності: за умови збільшення собівартості, рентабельність продукції зменшується, і навпаки.

$$\Delta RS = 0,1834 - 0,361 = -0,1777$$

Розрахунок показав, що величина рентабельності реалізованої продукції зменшилася на 0,1777 за рахунок змін собівартості продукції у звітному періоді порівняно з попереднім, при чому падіння величини рентабельності через зміну собівартості компенсується частковою зміною ціни.

Визначимо сумісний вплив факторів на прибуток від реалізації продукції:

$$\text{де } \Delta RQ = 0,1834 - 0,255 = -0,0716;$$

Отримані результати розрахунків показників алгоритму підтверджують висловлені раніше припущення про те, що товариству слід змінити свою цінову політику таким чином, щоб втрати від підвищення собівартості

повністю компенсувались змінами цін. Але, сама зміна ціни має значніший вплив на зміну рентабельності.

3.3 Контроль дотримання фінансового законодавства в сфері малого підприємства

В Україні малий бізнес є лідером з обсягів реалізації: за підсумками 2017 р. частка малих підприємств у структурі вітчизняного підприємництва становила 94,3%, з яких торгівля та сфера послуг (ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку) - понад 50% від загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) [7]. Малі підприємства є основними платниками податків та основними роботодавцями України: у 2017 р. представники малого бізнесу заплатили в державну казну понад 90% податків - близько 235 з 260 млрд. грн., а серед працевлаштованих українців на невеликі компанії працює від 75% до 78% [8]. Тому наша держава і зацікавлена у розвитку малого підприємництва.

Основними напрямками державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва за Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [9] є:

- удосконалення та спрощення порядку ведення обліку в цілях оподаткування;
- запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва;
- залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, здійснення постачання продукції (робіт, послуг) для державних та регіональних потреб;
- забезпечення фінансової державної підтримки малих і середніх підприємств шляхом запровадження державних програм кредитування, надання гарантій для отримання кредитів, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами тощо;

- сприяння розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва;
- гарантування прав суб'єктів малого і середнього підприємництва під час здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності;
- сприяння спрощенню дозвільних процедур та процедур здійснення державного нагляду (контролю), отримання документів дозвільного характеру для суб'єктів малого і середнього підприємництва та скороченню строку проведення таких процедур;
- організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- впровадження механізмів сприяння та стимулювання до використання у виробництві суб'єктами малого і середнього підприємництва новітніх технологій, а також технологій, які забезпечують підвищення якості товарів (робіт, послуг).

Тим не менше, стосовно організації контролю малі підприємства підкоряються загальним вимогам: стаття 19 Господарського кодексу України встановлює державний контроль і нагляд за господарською діяльністю будь-якого суб'єкта господарювання, зокрема, за станом і достовірністю бухгалтерського обліку і звітності: «Усі суб'єкти господарювання, відокремлені підрозділи юридичних осіб, виділені на окремий баланс, зобов'язані вести первинний (оперативний) облік результатів своєї роботи, складати та подавати відповідно до вимог закону статистичну інформацію та інші дані, визначені законом, а також вести (крім громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які провадять господарську діяльність і зареєстровані відповідно до закону як підприємці) бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно із законодавством» [6].

Відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» метою ведення бухгалтерського обліку є «надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої

інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства» [10]. Подібна інформація формує фінансову звітність підприємства в складі балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток, а згідно із Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [11] для малих підприємств звітність скорочується до двох форм – балансу та звіту про фінансові результати.

Дана звітність є основним джерелом інформації для зовнішніх користувачів - потенційних інвесторів і кредиторів, потенційних і реальних контрагентів - постачальників і покупців, фіскальних та органів статистики і т.д., але може прислужитися й для внутрішніх користувачів - менеджерів і власників суб'єкта господарювання при необхідності мати загальну картину щодо стану справ при ідентифікації проблеми з метою поліпшення фінансових результатів, зміцнення конкурентної позиції тощо.

Але прийняття ефективних управлінських рішень можливе тільки за умов достовірності та повноти такої звітності, тобто при організації такої облікової системи, яка або не дозволяє помилкам чи навмисним викривленням даних з'явитися, або виявляє їх на етапі обробки інформації, не дозволяючи потрапити у фінансову звітність. Таке можливе тільки при організації системи контролю на підприємстві [42]. Спотворення інформації про підприємство призводить до невірної інтерпретації подій і загрожує негативними явищами як для підприємства, так і для його бізнес-оточення не залежно від того, викликане спотворення ненавмисною помилкою або навмисною фальсифікацією.

Так, помилки, зроблені бухгалтерами підприємства при розрахунку податку на прибуток випадково, через неуважність або брак знань, або ж зроблені навмисно, для зниження величини грошових коштів, які відраховуються до бюджету, призведуть до однакових результатів - спотворення величини заборгованості з податку і, як наслідок, штрафу, в

свою чергу, зменшить прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства.

Інший приклад: укладачі звітності можуть спеціально завищувати вартість майна підприємства та його прибуток і занижувати величину заборгованості перед постачальниками і за банківською позикою в балансі, щоб підвищити інвестиційну привабливість підприємства. Треті особи, які базували рішення на спотвореній інформації, будуть невдоволені неотриманням очікуваного прибутку, несвоєчасним поверненням кредиту, несплатою заборгованості. Як результат, акціонери і інвестори покинуть підприємство, фінансові установи та контрагенти в подальшому не матимуть з ним справи. Тобто, сфальсифікувавши звітність, підприємство отримає вигоду, але втратить довіру в бізнесовому оточенні, буде змушене заплатити штрафи і, як наслідок, втратить свої конкурентні позиції.

Таким чином, можна зробити висновок, що організація системи контролю, яка не допустить викривлень інформації, або своєчасно їх виявить і усуне, є найважливішим завданням менеджменту підприємства. І в цьому сенсі ми говоримо про систему внутрішнього та незалежного (зовнішнього) аудиту, який в широкому сенсі слова є перевіркою інформації про суб'єкт господарювання з метою виявлення її викривлень [43].

За законом України «Про аудиторську діяльність» аудитом є «перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів» [12].

Проведення щорічного аудиту є обов'язковим для суб'єктів господарювання, в діяльності яких зацікавлене широке коло осіб, зокрема:

- для підтвердження достовірності та повноти річної фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності публічних акціонерних

товариств, підприємств емітентів облігацій, професійних учасників ринку цінних паперів, фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, звітність яких відповідно до законодавства України підлягає офіційному оприлюдненню, за винятком установ і організацій, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету;

- для перевірки фінансового стану засновників банків, підприємств з іноземними інвестиціями, публічних акціонерних товариств (крім фізичних осіб), страхових і холдингових компаній, інститутів спільного інвестування, довірчих товариств та інших фінансових посередників;

- для емітентів цінних паперів, які здійснюють публічне розміщення, та похідних (деривативів), а також при отриманні ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів.

- в інших випадках, передбачених законодавством.

В даний перелік малі підприємства не входять, але в ряді випадків суб'єкти малого підприємництва самі ініціюють перевірку фінансової звітності. Наприклад, потенційний інвестор вимагає гарантії достовірності звітності, або банк погоджується надати позику тільки при наявності підтвердження інформації, або підприємство в рамках судового процесу відстоює своє добре ім'я. Залучення незалежного аудитора в таких випадках здатне допомогти підприємству в досягненні його цілей. Крім того, мале підприємство може скористатися аудиторськими послугами з ведення чи відновлення бухгалтерського обліку, отримання консультацій з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності, експертизи і оцінки стану фінансово-господарської діяльності, інших видів економіко-правового забезпечення господарської діяльності суб'єктів господарювання, щоб змінити в кращу сторону свою конкурентну позицію.

Таким чином, організована на підприємстві система внутрішнього контролю (аудиту) вирішує завдання перевірки якості звітної інформації та пошуку шляхів оптимізації діяльності. Керівництво підприємства зобов'язане

організувати середу контролю, передбачити і систематично здійснювати заходи контролю.

3.4 Шляхи оптимізації обліку і аналізу фінансових результатів суб'єктів малого підприємства в умовах використання інформаційних технологій

У сучасних умовах господарювання одним із найважливіших показників, що характеризує ефективність фінансової діяльності підприємства, є фінансовий результат, тобто прибуток чи збиток. Основною метою діяльності малого підприємства в умовах глобальних економічних перетворень є одержання максимального прибутку за мінімальних витрат.

Оскільки величина фінансового результату визначає можливість подальшого розвитку підприємства (оновлення основних фондів, упровадження нових прогресивних технологій і т. п.) та створює запас фінансової стійкості, який дає підприємству змогу оперативно реагувати на зміни у ринковій кон'юнктурі, то питання підвищення прибутковості набувають особливої актуальності в сучасний період ринкових реформ та економічних перетворень.

Питання, пов'язані з обліком фінансових результатів, є предметом постійного обговорення вчених та практиків з питань економіки та управління бізнесом. Сутність і концепція фінансового результату для підприємців та бухгалтерів чітко відображається в його формуванні та відображенні в бухгалтерському обліку. Однак слід зазначити, що ринкові відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку, одним із центральних елементів якої є облік фінансових результатів. Це свідчить про необхідність запровадження основних шляхів покращення фінансових результатів компанії.

Сьогодні існують певні труднощі при обліку фінансових результатів, а саме те, що П (С) БО та податкове законодавство отримують різні показники

прибутку, тому необхідно вивчити та скласти практичне застосування методу узгодження бухгалтерського та податкового прибутку.

Національний регламент (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [90] визначає дохід таким чином: це збільшення економічних вигод у формі припливу активів або зменшення зобов'язань, що призводять до збільшення власного капіталу (крім збільшення внесків за умови, що оцінку доходу можна достовірно визначити. З точки зору економічних вигод, відповідно до українського законодавства "про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" це визначається як потенційна можливість для компанії отримати грошові кошти від використання активів. Витрати - це зменшення економічних вигод у формі продажу активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (крім зменшення власного капіталу в результаті вилучення або розподілу власниками).

Із точки зору податкового обліку, відповідно до пп. 134.1.1 п. 134.1 ст. 134 ПКУ від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами і доповненнями, з 01.01.2015 об'єктом оподаткування є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом коригування фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або Міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень розділу III ПКУ.

Розглядаючи сутність фінансового результату в даний час, потрібно у передусім відзначити такі його характеристики:

- фінансовий результат (прибуток) - це форма доходу суб'єкта господарювання, що займається певною діяльністю. Однак цієї найпростішої форми прибутку недостатньо, щоб повною мірою його охарактеризувати, оскільки в деяких випадках активна діяльність у певній галузі не може бути пов'язана з отриманням прибутку;

- фінансовий результат (прибуток) - це форма доходу суб'єкта господарювання, який вклав свій капітал для досягнення певного комерційного успіху. Категорія прибутку нерозривно пов'язана з категорією капіталу - особливим виробничим фактором - і характеризує в середньому ціну оборотних коштів;

- фінансовий результат (прибуток), не є гарантованим доходом суб'єкта господарювання, який вклав свій капітал у певний вид бізнесу. Це лише результат успішної реалізації цієї компанії. Прибуток - це певною мірою врахування ризику ведення бізнесу;

- фінансовий результат (прибуток) характеризує не всі доходи, отримані в процесі господарської діяльності, а лише ту частину доходу, яка звільняється від витрат, понесених на здійснення цієї діяльності. Тобто в кількісному вираженні прибуток є залишковим показником, що показує різницю між сукупним доходом та сукупними витратами у веденні бізнесу;

- фінансовий результат (прибуток) - це вартісний показник, виражений у грошах. Ця форма оцінки прибутку пов'язана з практикою загального розрахунку витрат усіх пов'язаних ключових показників - вкладеного капіталу, доходу, понесених витрат тощо, а також з чинною процедурою податкового регулювання. Фінансовий результат (прибуток) - це вартісний показник, виражений у грошових коштах. Ця форма оцінки прибутку пов'язана з практикою загальної калькуляції всіх пов'язаних ключових показників - вкладеного капіталу, доходів, понесених витрат тощо, а також з чинною процедурою його податкового регулювання [95].

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку малого бізнесу та вдосконалення його техніко-технологічної бази. Вся діяльність компанії спрямована на забезпечення зростання прибутку або, принаймні, його стабілізацію на певному рівні. Це найпростіша і водночас найскладніша категорія ринкової економіки. Його простота визначається тим, що вона є стрижнем і головною рушійною силою ринкової економіки, основною рушійною силою для підприємців цієї економіки. Водночас його складність

полягає у різноманітті суттєвих аспектів, які він відображає, а також різноманітності видів, в яких воно відбувається.

Для вдосконалення формування прибутку підприємства та економічного обґрунтування його потреби пропонуємо здійснювати планування розподілу прибутку в такому порядку:

- визначення потреби у прибутку за напрямками його використання;
- формування цільової структури розподілу прибутку;
- визначення пріоритетності у використанні прибутку за окремими напрямками використання;
- балансування потреби у прибутку за напрямками його використання з можливостями отримання прибутку під час здійснення господарсько-фінансової діяльності підприємства.

На наш погляд, основними шляхами вдосконалення цільової структури корпоративного прибутку є:

- визначення пріоритетного напрямку використання прибутку - капіталізація фондів, що сприяють подальшому розвитку компанії та покращенню фінансових результатів компанії;
- оптимізація обсягу ресурсів, виділених до фонду споживання, зокрема ресурсів, спрямованих на матеріальне стимулювання працівників, що підвищить продуктивність праці і, як наслідок, величину прибутку в майбутні періоди, а також соціальний розвиток підприємства;
- розрахунок оптимального розміру резервного фонду та спрямування коштів на забезпечення його збільшення;
- оптимізація коштів, спрямованих на інші цільові фонди та на інші цілі;
- охорона умов компанії, за яких прибуток, що розподіляє компанія, не буде використовуватися для сплати штрафу компаніїю;
- складання детального плану використання та розподілу прибутку компанії з конкретними даними та конкретними оцінками;

- маючи чіткий контроль за виконанням завдань з точки зору використання та розподілу прибутку;

- проведення економічної роботи з аналізу динаміки базового періоду та факторів прибутку, виявлення резервів, які допоможуть максимізувати прибуток, та планування формування, розподілу та використання прибутку на наступні періоди [96, с. 127].

Щоб зробити облік фінансових результатів більш ефективним та результативним, ми вважаємо за доцільне:

- по-перше, закріпити на законодавчому рівні сутність такого поняття, як «фінансові результати», уточнити перелік показників, що характеризують фінансові результати компанії;

- по-друге, розширити перелік класифікаційних ознак, що дозволить у майбутньому розробити систему та механізми управління окремими складовими фінансових результатів для управління рівнем довгострокових та короткострокових фінансових результатів;

- по-третє, розробка спеціальних реєстрів - аналітична інформація про фінансові результати для узагальнення бухгалтерської інформації для задоволення інформаційних потреб різних користувачів.

Отже, виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що проблеми з обліком фінансових результатів сьогодні недостатньо вирішені і потребують вдосконалення.

Резерви збільшення суми прибутку та рентабельності пов'язані з діяльністю підприємства, для керівників та відповідних спеціалістів (менеджерів) важливо розуміти сферу, форми контролю та використання основних внутрішніх та зовнішніх факторів ефективності в різних детально описати рівні управління бізнесом.

Основним внутрішнім і зовнішнім фактором підвищення ефективності діяльності підприємства є технологічні інновації, особливо сучасні форми автоматизації та інформаційних технологій, які мають найбільш статичний вплив на рівень та динаміку ефективності виробництва.

З'ясовано, що на українському ринку комп'ютерних бухгалтерських програм представлено розробки таких системних комплексів [85]:

- 1С: Бухгалтерія (на думку експертів є найбільш вдалою повнофункціональною програмною системою серед інформаційних технологій на ринку комп'ютеризації облікового процесу);
- Парус (комплексний модуль для автоматизації обліку на малих, середніх та великих підприємствах);
- БЕСТЗВІТ ПЛЮС (автоматизація облікової роботи з бухгалтерською та звітною документацією відповідного зразка;
- X-DOOR (автоматизація процесів роботи підприємства: бухгалтерський, складський облік і торгівля);
- GrossBee XXI (призначена для комплексної автоматизації торгових і виробничих підприємств);
- M.E.Doc IS (програмний продукт, який допомагає в роботі з документами різних форм, типів та призначення);
- багато інших програмних продуктів.

Таким чином, на основі виконаних досліджень, аналізу діючої практики функціонування підприємств та враховуючи інформацію у [77], можна стверджувати, що:

- основою для прийняття будь-якого управлінського рішення на підприємстві є наявність:
 - достовірної (відображає реальність),
 - своєчасної (відображає актуальність інформації),
 - точної (однозначне розуміння її споживачами),
 - повної (її достатність для прийняття рішення),
 - адекватної (відповідність інформації процесу, реальному образу і т. ін.);
 - цінної (міра зниження стану невизначеності про об'єкт, суб'єкт) економічної інформації, у формуванні якої основна роль належить системі бухгалтерського обліку на підприємстві;

– впровадження сучасних інформаційних технологій в організації бухгалтерського обліку істотно підвищує ефективність системи обліку і подальший розвиток підприємства в умовах ринкової економіки України.

Тут варто також погодитись з актуальною і важливою думкою науковця [87] про те, що сьогодні система бухгалтерського обліку в Україні має теоретичні, методологічні та регуляторні обмеження, які не дозволяють здійснювати поточний облік на основі між функціонального зв'язку зі стратегією підприємства, що унеможливлює отримання інформації, необхідного для стратегічного управління.

Звідси очевидно, що реформування системи бухгалтерського обліку в Україні на основі міжнародних стандартів (з використання сучасних автоматизованих і комп'ютеризованих систем в обліку та управлінні) є основою інформаційного забезпечення користувачів для прийняття ними зважених управлінських рішень [88].

Висновки до розділу 3

Обов'язковими елементами аналізу фінансових результатів діяльності ТОВ «ВВ ПРОФІТ» є дослідження їх динаміки та структури.

Отже, показники прибутку стають найважливішими для оцінки випуску та фінансових показників компанії. Вони характеризують ступінь його ділової активності та фінансового благополуччя. Рентабельність авансованих фондів та рентабельність інвестицій в активи компанії, що визначаються на основі прибутку.

ТОВ «ВВ-ПРОФІТ» використовує такі показники фінансових результатів: дохід від реалізації продукції; доходи від іншої діяльності; доходи від надзвичайних операцій; прибуток на одиницю продукції; прибуток від реалізації продукції; операційний дохід; доходи від звичайної підприємницької діяльності; використання переваг надзвичайних подій; оподатковуваний дохід; чистий дохід.

Існують і інші види доходів: дохід від продажу цінних паперів; неоподатковуваний (пільговий) дохід; нерозділений прибуток.

Як показують розрахунки, виробничі витрати зросли трохи більше ніж у півтора рази. Ціна зросла лише на третину. Через таке зниження рентабельності та зменшення обороту на 5,22% валовий прибуток впав на 1/4.

Наприклад, було встановлено, що прибуток компанії впав на 25813562,96 грн. через зміни виробничих витрат у звітному періоді порівняно з попереднім. Таке зменшення прибутку в результаті зміни собівартості також компенсується підвищенням ціни, але разом із зменшенням обороту це призводить до зменшення прибутку.

Результати підтверджують припущення раніше, що компанія повинна змінити свою цінову політику таким чином, щоб втрати внаслідок збільшення собівартості були повністю компенсовані зміною ціни. Крім того, зміни цін мають значний вплив на зміни прибутковості.

ВИСНОВКИ

В умовах ринкової економіки підприємство здійснює свою виробничо-торгівельну діяльність самостійно, але конкуренція, що полягає в змаганні підприємств за споживача їх продукції, змушує продавця (виробника) безперервно вдосконалюватися. Важлива роль в реалізації цієї задачі відводиться аналізу фінансових результатів господарської діяльності підприємств. З його допомогою виробляється стратегія і тактика розвитку підприємства, обґрунтовуються управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства, його підрозділів і працівників. Інформаційним забезпеченням аналізу фінансових результатів може слугувати як зовнішня (правова, нормативна, довідкова), так і внутрішня (планова, фактографічна) інформація.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства є невід'ємною частиною фінансово-економічного аналізу. Основними показниками, що характеризують ефективність діяльності підприємства є прибуток і рентабельність. Показники прибутку стають найважливішими для оцінки виробничої та фінансової діяльності підприємства. Вони характеризують ступінь його ділової активності та фінансового благополуччя. На основі прибутку визначається рівень віддачі авансованих коштів та дохідність вкладень в активи даного підприємства. Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямів діяльності (виробнича, підприємницька, інвестиційна), окупність витрат і т.д. Їх застосовують для оцінки діяльності підприємств і як інструмент в інвестиційній політиці і ціноутворенні.

Економічний розвиток підприємства характеризується покращенням фінансово-економічних результатів. Це покращення зумовлюється дією внутрішньо - виробничих і зовнішньо - економічних чинників. Для

встановлення чинників формування фінансових показників нами проведено дослідження на підприємстві.

На основі аналізу динаміки та структури діяльності підприємства здійснено пошук резервів підвищення ефективності використання всіх видів наявних ресурсів, оскільки це є одним з найважливіших завдань будь-якого виробництва. Виявлення і практичне використання цих резервів було метою цього дослідження. За допомогою ретельного фінансово-економічного аналізу, проведеного в дипломному дослідженні досконало вивчені показники прибутку і рентабельності і зроблено наступні висновки.

За результатами проведеного аналізу можна сказати, що на початку аналізованого періоду, фінансові результати діяльності підприємства були добрими. Протягом наступних двох років вони відчутно погіршились, хоча загалом лишились задовільними.

У діяльності підприємства можна виділити такі позитивні риси.

Підприємство є рентабельним за всіма показниками. Хоча деякі з них зменшуються на кінець аналізованого періоду, такі зміни не пояснюються погіршенням фінансового стану підприємства. Наприклад, рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності знизилась через зростання дебіторської заборгованості за виданими авансами, спрямованими на розширення матеріальної бази підприємства. Рентабельність всього капіталу підприємства та виробничих фондів зменшились через значні вкладення в основні засоби, тому не є критичною.

Позитивним є співвідношення сплачених відсотків і прибутку. У зарубіжній практиці до 38,8% - нормальне значення, понад 88,6% - тривожне. На ТОВ максимальним значенням за аналізований період є 25%, отже значних проблем із використанням позик підприємство не має.

Але, не зважаючи на всі ці позитивні зрушення, основні тенденції зміни результатів діяльності підприємства є негативними:

Інвестиційна політика є незадовільною. Через позареалізаційну діяльність підприємство постійно зазнає збитків. Валовий прибуток

зменшився у 2017 – 2019 роках на 33,1 %, бо зростання ціни на третину не змогло компенсувати втрати від того, що обсяги виробництва зменшилися на 5,22%, а собівартість виробництва продукції збільшилась у 1,5 рази. Крім того, зменшення обсягів реалізації є досить негативним чинником, оскільки зменшується доля продукції підприємства на ринку і воно втрачає здобуті позиції. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу у 2018 -2019 роках зменшився на 0,1295. Тобто, якщо у 2018 році на кожную гривню вкладену у власний капітал, припадало 18,48 копійки, то наступного 2019 року, зменшившись на 70%, він склав 5,54 копійки. Причинами цього стали зменшення рентабельності продажів, частки термінових зобов'язань у валюті балансу та оборотності поточних активів.

Загалом, розраховані показники дозволяють зробити висновок про зниження ефективності поточної діяльності ТОВ «ВВ ПРОФІТ», основними причинами якого є підвищення вартості виробництва та збуту продукції в 2019 році.

Фінансовий стан ТОВ «ВВ ПРОФІТ» можна охарактеризувати як нормальний. Це означає, що підприємство направляє кошти отримані від операційної діяльності, кредити та додатково вкладений капітал на придбання необоротних активів.

З наведених розрахунків можна зробити висновок, що підприємству слід змінити свою цінову політику, адже ціна збільшується значно повільніше, ніж собівартість виробництва. До того ж цей чинник має найзначніший вплив на зміну прибутку від реалізації. Збільшення ціни лише на 31,58% призвело б до збільшення прибутку на 38,38% при незмінних обсягу реалізації та собівартості. Збільшення ж собівартості на 51,98% зменшує прибуток від реалізації лише на 63,3%. До того ж, саме зміни ціни мають значніший вплив на зміну рентабельності.

Резерви збільшення суми прибутку і рентабельності пов'язані з напрямками господарювання підприємства. Головними внутрішніми і зовнішніми чинниками підвищення ефективності діяльності підприємства є –

технологія, матеріали, устаткування, працівники, вироби, організація роботи та стиль управління.

Щоб поліпшити фінансові результати ТОВ «ВВ ПРОФІТ» та сприяти реалізації виявлених резервів також можливо застосувати як в короткостроковому і середньостроковому, так і в довгостроковому періоді наступні заходи:

- розглянути і усунути причини виникнення перевитрат фінансових ресурсів на матеріальні та інші операційні витрати;
- здійснити ефективну цінову політику, диференційовану по відношенню до окремих категорій покупців;
- надавати достатню увагу навчанню і підготовці кадрів, підвищенню їх кваліфікації;
- здійснювати постійний контроль за умовами зберігання і транспортування товарної продукції тощо.

Впровадження зазначених заходів дозволить реалізувати виявлені резерви та покращить загальну якість функціонування підприємства.

Ще одним шляхом підвищення прибутку є проведення більш поміркованої інвестиційної політики.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Конституція України -К.: Преса України, 1997. - 80 с.
2. Господарський кодекс України. - К.: Юрінком Інтер, 2003. - 304 с.
3. Україна. Закон. Про підприємництво: від 7 лютого 1991 року № 698-ХІІ (зі змінами і доповненнями) // ВВР. – 1991. - №14. – ст.168.
4. Азаров М.Я. Підвищення результативності наукових досліджень у фінансовій сфері/М.Я. Азаров // Фінанси України. — 2007. —№ 6.—С.3-13.
5. Аналіз прибутку підприємства / В.О. Притика, О.А. Лукаш // Збірник тез доповідей науково-технічної конференції викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту "Економічні проблеми сталого розвитку":присвяченої Дню науки в Україні (21-24 квітня 2009 р.). — Суми : Сум ДУ, 2009. — Ч.2.
6. Артевенко В.Г., Белелендир М.В. Финансовый анализ. – М.: Издательство «ДИС», 2007
7. Афанасьєв М.В., Гончаров А.Б. Економіка підприємства: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / За редакцією проф. М.В. Афанасьєва. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2003
8. Базилінська, О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика / О.Я. Базилінська. — К.: ЦУЛ, 2009
9. Білик, Т.О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка і прогнозування : Автореферат... к. економ. наук, спец.: 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / Т.О. Білик. — К.: Науково-дослідний фінансовий інститут Академії фінансового управління при Мін. фінансів України, 2009.
10. Василик О.Д. Теорія фінансів. -К: Ніос, 2000
11. Голов С.Ф., Костюченко В.М., Кравченко І.Ю., Ямборко Г.А. Фінансовий облік: підручник. – К.: Лібра, 2005
12. Гринін, Б.В. Удосконалення факторного аналізу фінансових результатів торговельних підприємств /Б. В. Гринін, В. Б. Гринін // Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. — 2010. — Вип. 29, Ч. 2.

13. Гринькова В.М., Коюда В.О., Лепейко Т.І. Фінанси підприємств: Навчальний посібник. Ч. 2. – Х.: ХДЕУ, 2001
14. Грекова, В. Зв'язок показників операційних витрат у звіті про фінансові результати / В. Грекова // Бухгалтерський облік і аудит. — 2010. — № 7. — С. 22-26.
15. Дєєва Н.М. Фінансовий аналіз: навч. пос. / Н.М. Дєєва, О.І. Дедіков. — К. : Центр учбової літератури, 2007
16. Долгопятова, І. С. Облік, аналіз і аудит фінансових результатів на малих підприємствах / І. С. Долгопятова // Финансовые рынки и ценные бумаги. — 2009. — № 13. — С. 12-16.
17. “Економіка підприємства”/за ред. Покропивного С.Ф. – Київ: КНЕІ, 2001
18. Економіка підприємства: Структурно-логічний навчальний посібник // С.Ф. Покропивного – К.: КНЕУ, 2001
19. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1/ Редкол.: С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000
20. Економічний аналіз діяльності підприємств/ За ред. С.І. Шкарабана, М.І. Сапачова. – Тернопіль: ТАНГ, 2006
21. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера/ За ред. Р.С. Дяківа. – К.: Міжнародна економічна фундація, 2000
22. Іванієнко В.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібн. – 2-е вид. – Х.: Видавничий Дім “ІНЖЕК”, 2003
23. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — 2-ге вид., стереотип. — К.: МАУП, 2001
24. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000
25. Мельник, Л.М. Рентабельність підприємства і шляхи її підвищення / Л.М. Мельник, О.А. Лукаш // Збірник тез доповідей науково-технічної конференції викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту "Економічні проблеми сталого

розвитку": присвяченої Дню науки в Україні (21-24 квітня 2009 р.). — Суми : Сум ДУ, 2009. — Ч.2.

26. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посіб. — К.: Вища шк., 2003

27. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2003

28. Мочерний С.В. Політична економія: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2002

29. Олексюк О.І. Результативність діяльності підприємства: Автореферат. д. економ. наук, спец.: 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності); / О. І. Олексюк. — К. : Київський нац. економічний ун-т ім. В. Гетьмана, 2009.

30. Поливана Л.А. Облік і аналіз фінансових результатів підприємств роздрібної торгівлі: Автореферат... к. економ. наук, спец.: 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / Л.А. Поливана. — К. : Київський нац. торговельно-економ. ун-т, 2010

31. Поліщук Н.В. "Інформаційне забезпечення регулювання результатів діяльності підприємства"// ж. "Фінанси України". — Київ: Міністерство Фінансів України, 2002р. — с. 61-66.

32. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підручник. — Тернопіль: Економічна думка, 2001

33. Прибуток підприємства: історичний аспект / О.Є. Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні. — 2007.—№ 12(79).—С. 156 - 159.

34. Прибуток як узагальнений показник господарсько-фінансової діяльності підприємства / О.В. Пилипчук // Формування ринкових відносин в Україні. — 2010. — № 2. — С. 26-30.

35. Прокопенко І.Ф., Ганік В.І., Петряєва З.Ф. Курс економічного аналізу: Підр. для студентів вищих закладів / За ред. І.Ф. Прокопенка. — Харків: Легас, 2004

36. Райко Д.В. Використання методів економіко-математичного моделювання щодо аналізу результатів економічної діяльності промислових підприємств / Д.В. Райко // Механізм регулювання економіки. — 2008. — Т. 1, № 4. — С. 200-209.
37. Результативність діяльності підприємств як основа формування їх інвестиційної привабливості / О.І. Олексюк // Інвестиції: практика та досвід. — 2009. — № 3. — С. 21-26.
38. Руденко Л.В., Подольська В.О., Яріш О.В. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства. Навчальний посібник для студентів вищих навч. закладів. — К.: НМЦ “Укоопспілка”, 2000
39. Савицька Г.В. економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. — 2-ге вид., випр. і доп. - К.: Знання, 2005
40. Семюелсон Пол А., Нордгауз Вільям Д. Макроекономіка / Пер. з англ. — К.: “Основи”, 2005
41. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. — 2-ге вид., стер. — К.: Алерта, 2003
42. Тарасенко Н.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / НВ. Тарасенко, І.М. Вагнер. — Львів : Новий Світ-2000, 2009
43. Узунов В.М. “Фінансові аспекти розвитку підприємництва в Україні”// ж. “Фінанси України”. — Київ: Міністерство Фінансів України, 2001р. — с. 142-150.
44. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посібник / О. С. Філімоненков. — К.: Кондор, 2005.
45. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. — 5-те вид., перероб. та допов. - К.: КНЕУ, 2005
46. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / Г.В. Митрофанов, Г.О. Кравченко, Н.С. Барабаш та ін.; За ред. проф. Г.В. Митрофанова. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т: 2002

47. Фінансовий аналіз: техніка розрахунків та моделювання економічних ситуацій: навч. посіб. / І.В. Алексєєв, А.С. Мороз, Є.М. Романів, І.Б. Хома. — Львів : Бескид Біт, 2003
48. Холод З.М., Чорняк О.З. Методика фінансового аналізу діяльності підприємств різних організаційно-правових структур ВПК України. - Львів: Фенікс, 2007
49. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2003
50. Шевцова С.В. Використання системи економічних показників для аналізу результатів діяльності підприємств С.В. Шевцова, Т.О. Бахровська // Тези доповідей науково-технічної конференції викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту "Економічні проблеми сталого розвитку": 17-25 квітня 2007р. — Суми : Вид-во СумДУ, 2007. — Т.1. — С. 15 - 16.
51. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз. Навч. пос. — К.: Міленіум, 2003
52. Штепа Н.П., Приходько Н.С., Думинець О.С. Економічний аналіз. Ч. II. Аналіз господарсько-фінансової діяльності: Навч. посіб. — Львів: Вид-во ЛКА, 2005
53. Юров В.Ф. Прибыль в рыночной экономике: вопросы теории и практики. - М., Финансы и статистика, 2001
54. - Ковалев В.В. Анализ финансово-хозяйственной деятельности: логика и содержание. 2010
55. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. №996-XIV [Електрон. ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
56. Міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_010.
57. - Савчук В.П. Финансовый анализ деятельности предприятия. Учебное пособие. 2005
58. Інтернет ресурс: <http://www.economists.com.ua/economics-24>

59. Білик М. Д., Білик Т. О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування. Монографія. – Київ: ТОВ «ПанТот», 2012. – 280 с.

60. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: наказ Міністерства фінансів; Фонду державного майна України від 26.01.2001 р. №49/121 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 7. – С. 190. – Стаття 290.

61. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е.В. Негашев. – 3-є изд. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 208 с.

62. Ковалев В.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учебник / В.В. Ковалев, О.Н. Волков. – М.: Проспект, 2000. – 424 с.

63. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. посіб. / В.О. Мец. – К.: КНЕУ, 2001. – 132 с.

64. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г.В. Савицька. – К.: Знання, 2004. – 302 с.

65. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: моногр. / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с.

66. Білик М.Д. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.М. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.

67. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посіб. / Ю.С. Цал-Цалко. – 2-ге вид. перероб. і доп. – Житомир: ФІТІ, 2001. – 300 с.

68. Савчук В.П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент / В.П. Савчук. – К.: Изд. дом «Максимум», 2006. – 884 с.

69. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні / Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV, редакція від 14.01.2012 [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

70. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. №39, зареєстрованим в Міністерстві

юстиції України 15.03.2000 р. за № 161/4382 (із змінами) [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.

71. Про подання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва / Міністерство фінансів України, державний комітет статистики України, листвід 12.04.2011р. №31-08410-06-5/9545, №04/4-7/214 [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua>

72. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу: монографія / Т.А. Гоголь. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2014. – 384 с.

73. Фабіянська В.Ю. Сутність організації бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Ю.В. Фабіянська. – Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2014. – Вип. 19. Ч. 2. – С. 214-222. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19\(2\)__28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19(2)__28)

74. Труш Ю.Т. Організація обліку. Частина 1. Основи організації обліку: навч. посіб. / Труш Ю.Т., Король Г.О., Потрус Н.П.. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2015. – 69 с.

75. Кучер С.В. Особливості діяльності вітчизняних суб'єктів малого та середнього бізнесу: обліково-аналітичний аспект / С.В. Кучер // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. Випуск 9-1. – Ч. 1. – С. 208-211

76. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran256#n256>

77. Кузьома В.В. Актуальні аспекти організації обліку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва [Електронний ресурс] / В.В. Кузьома // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Випуск №2. – С. 1334-1337. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/279.pdf>

78. Валькова Н.В. Переваги та недоліки впровадження автоматизованої системи ведення обліку в Україні / Н.В. Валькова, А.Ю. Данілкова

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.sworld.com.ua/index.php/uk/economy/accounting-and-auditing>

79. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку / Л. Городянська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – №10. – С. 17-22

80. Яцко М.В. Удосконалення системи розкриття інформації шляхом формування внутрішніх регламентів підприємства [Електронний ресурс] / М.В. Яцко, Л.Б. Яцко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2015. – Вип 2 (46). – С. 383-387. – Режим доступу:
http://www.visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/46/1/46_67.pdf

81. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242, поточна редакція від 01.01.2015 р., підстава - z0008-13 [Ел. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.

82. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку [Електрон. ресурс]: – наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186 . – Режим доступу: <http://www.liga.net>;

83. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [Електрон. ресурс]: – наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39 . – Режим доступу: <http://www.liga.net>;

84. Городянська, Л. Облік доходів, витрат, фінансових результатів суб'єктів малого підприємництва та особливості фінансової звітності / Л. Городянська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. - № 3. – с. 28-39;

85. Лобас І.А. Вплив сучасних інформаційних технологій на обліково-інформаційне забезпечення автоматизованого управління / І.А.Лобас, Т.В. Шабельник [Ел. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>

86. Городянська Л.В. Напрями розширення можливостей інформаційних систем для обліку та аналізу / Л.В. Городянська, С.В. Зосенко // Інформаційні технології у змісті освіти та практичній діяльності фахівців з

обліку і аудиту : проблеми методології та організації : тези доп. наук.-практ. конф. 18 лютого 2010 р. – К. : КНЕУ, 2010. – С. 61-64.

87. Комп'ютерні технології обробки облікової інформації : навчальний посібник / Ходаков В.Є., Кірюшатова Т.Г., Захарченко Р.М., Карамушка М.В. – Херсон : Олді Плюс; Київ : Ліра-К, 2012. – 534с.

88. Поліщук О.М. Особливості застосування комп'ютерних технологій для автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах / О.М. Поліщук // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. – 2014. – Випуск 11 (41). – Ч. 2. – С.287-293.

89. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

90. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

91. Теорія бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.if.ua/books/46.html>.

92. Губарик О.М. Фінансовий облік в управлінні доходами і фінансовими результатами в діяльності підприємства / О.М. Губарик, А.М. Корінь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/172.pdf>.

93. Білик М.Д. Фінансовий менеджмент: [навч. посіб. для студ. екон. спец.] / М.Д. Білик, М. Поддєрьогін. – Тернопіль : Лілея, 2006. – 425 с.

94. Мишин В.М. Управление качеством / В.М. Мишин ; 2-е изд. перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 463 с.

95. Бурлака С.М. Особливості визначення фінансових результатів діяльності підприємств / С.М. Бурлака, О.В. Шушлякова [Ел.ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua>.

96. 14. Вужинська О.І. Вдосконалення формування та використання прибутку підприємства / О.І. Вужинська, В.І. Блонська // Науковий вісник. – 2008. – Вип. 18.1. – С. 122–128.